

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana.
Telefon 4001—4005.

Berlin, 3. avg. AS. Novi turški poslanik v Nemčiji Saffet Akiarn je včeraj dopotoval v Berlin, kjer so ga na letališču pozdravili zastopniki nemškega zunanega ministrstva.

Iz dnevnika ujetega partizanskega medicinarja

»Il Piccolo di Trieste« prinaša v nedeljski številki sledeč zanimiv popis partizanskega življenja: Ta zgodba, ki smo jo dobili iz dnevnika človeka, ki so ga zajeli naše čete v borbi s komunistično tolpo, je posebej predešen tistim zapeljancem, ki so gledali v komunističnem življenju nekako idealno, potujoče viličstvo. Dnevnik je pisal dan za dnevno človek precejšnje izobrazbe ter ga končal z razočaranjem in v krčevitem iskanju izhoda, medtem ko se je bal strela v hrbet, ki mu ga lahko pozoriti tovariš, če ga bo osumil, da hoče zapustiti gozd.

Kaj prikazuje ta dnevnik? Človeka nevedno življenje, ko si zasledovan kot diča zver, brez prestanka pederšen žgosti lakoti, brez oddiha suženj discipline, ki so ti jo naložili ljudje brez poštenosti in brez vrednosti. Vse to opisuje ta dnevnik s črni mi barcami in obpenedavalec hotel sam pri sebi razjasniti storjena dejanja, ne da bi jih skušal oplenititi ali olepšati. Pisev dnevnika je študent medicine, Johan K., star 22 let, sin posestnika in gostilničarja, ki je bical na Tyrševi cesti. Hotel je postati zdravnik, toda dal se je zapeljati od obljub svojega prijatelja, prekinil študije in se združil z oddelki, ker je upal, da bo zaposlen v kakšni bolnici pri zdravstvenem ranjenecem. Prijatelj, o katerem v dnevniku ni imena, mu je povedal za kraj, kjer bo našel »tovariše«.

Kakor je v Ljubljani slišal, je moralo biti število komunističnih estasev zelo veliko. Pisev namreč: »V Ljubljani se mnogo govori, da je na N. pet tisoč mož iz različnih političnih skupin, ki so pripravljene, da se bore za osvoboditev Jugoslavije.« Toda nekaj vrstic bolj spodaj pripoveduje, kako je našel taborišče ter omenja imena mož, ki ga sestavljajo ... brigade, ki se ji je pridružil: to je seznam petih imen, ki jim Johan K. doda tale komentar: »Bil sem seveda zelo začuden, ko sem namesto 5000 ljudi našel samo pet in vsi ti so bili komunisti.« Zdi se, da se hoče z označenjem imen banditov prepričati, da jih je res samo pet in ne pet tisoč, kakor se je govorilo v Ljubljani.

V teku enega tedna je število banditov naraslo na 30 in deset dni po prihodu Johana K. v taborišče so bili razbojniki napadeni od vojaškega oddelka. On sam ne pozna številne moči napadajočega oddelka, ker se je skrival in se ni boril. Kakor njegovih osem tovarišev, tako tudi on sam ni imel puške. Streljanje je trajalo kakke pol ure, nakar se je komunistični oddelki razpršili. Čez nekaj dni so se banditi spet zbrali, toda iz njihovih vrst jih je zmanjkalo več kot polovica. Pet jih je padlo in njihova imena so spisana v dnevniku. Padli so bili nato pokopani in oddetek se je preselil v manj nevarno območje. S tem se začenja cela vrsta pohodov, hoja od gozda do gozda. To opisovanje je značilno za dnevnik in mu dela glavno vsebino. Več kot mesec dni tava oddetek 15 banditov od enega gozda do drugega, od hriba do hriba ter si išče živca, počitka in orožja.

Iz dnevnika ni težko spoznati strašnega življenja, ki ga morajo preživljati banditi, skriti v najgostejših gozdovih, vedno iščeč zavetja, tavajoč noč in dan, sledeč naročilom in ukazom, ki jih dobivajo od svojvoljnih poveljnikov. Novi naborniki se niso imeli prilike, da bi se povezali s starimi s kakšnim zločinom. Za komuniste namreč ne zadoštujejo prisage in obljube. Kdor je z njimi, mora ubijati, kajti le na ta način si odreže pot iz njihovih vrst. V tem primeru se politični komisar ne bi obotavljal, da ga ovadi kot morilca. Tudi za Johana K. je prišla ura zločina. Poveljnik oddelka je že določil žrtev v osebi gozdnega čuvaja, ki je pokazal svoje nasprotje do komunizma in do njegovih metod.

Medicinec in dva njegova tovariša so bili poslani na patrolo po gozdu, da dobe novice in opazujejo morebitna kretanja oddelkov. Poveljnik je vedel, da te naletijo na gozdnega čuvaja, bo ta ustreljen, kajti Johan K. je imel s seboj puško.

Medicinec pripoveduje ta svoj podvig s preprostostjo degeneriranca, ki naredi vtis in razodeva pomanjkanje vsakega moralnega in kulturnega čuta. »Sli smo po gozdu,« piše medicinec, »ko zastikamo glasove in korake. Skrili smo se, in kmalu nato zapazimo dve ženski in moža, ki so bli navedor. Eden izmed tovarišev, ki sta bila za mano, je v možu spoznal gozdnega čuvaja, od našega poveljnika na smrt obsojenega, in ki bi ga jaz moral ustreliti. Na nekem križpotju sta se obe ženski ločili od gozdnega čuvaja, ta pa je sam nadaljeval svojo pot. Ustavili smo ženski ter ju izprašali glede njihovega spremljevalca in tako dognali, da je bil prav tisti, ki smo ga iskali. Oba moja tovariša sta se oddaljila, da bi izvršila svojo nalogo, jaz pa sem moral čakati na povratek obsojenca. Vrnili se je kako ura pozneje. Videl sem ga, kako je šel navzdol po strmi bližnjici, ter sem pustil, da se je približal na deset korakov. Stopil sem nato iz gozda ter mu zavpil, naj pove svoje ime. Bil je tako prestrašen, da očitno ni razumel mojega vprašanja, in medtem ko sem mu šel z nasajeno puško naproti, je samo rekel: »Ne, ne...« Ustrelil sem najh ter ga zadel v prsi. Bil je takoj mrtev.«

Zgodba o zločinu tu še ni končana, kajti morilec še natančno pripoveduje, kako je vlekel truplo v bližnji gozd, kjer ga je slekel do nagega ter na-

šel med odvzetimi predmeti lovsko izkaznico, nahrbtnik, dve odeji, lovski nož, šop ključev, majhen revolver na bobenček, nekaj drobiža in nekaj hrane.

Mrtlica je nato pokril z listjem ter se vrnil v taborišče, kjer je svojo moč kolodvodil tak poročilo o izvršeni eksekuciji ter oddal ukradeni blago, pridržal pa si revolver in eno odejo. Nato dodaja: »Prej sem si zapisoval te pripombe na skrivaj, kajti če bi jih odkrili, bi me imeli za sumljivega. Zdaj pa sem njihove.«

Nato nadaljuje svoje pripovedovanje ter govori o drugih tavanjih, o požigu neke žage, ki je bila last Slovence, ter o ugrabitvi dveh talcev, ki sta nekaj minut za tem bila ubita. Ne pravi sicer, kako sta se ta dva umora izvršila, pripominja samo, da sta ju dva bandita odnesla in da sta se nekaj časa nato ernila sama. Iz strani dnevnika so razvidna razodetja, ki strašno obtožujejo komuniste, kajti v njih je čitati popis ropov in plenjenja.

Vsaka dva ali tri dni so banditi dignili šotore ter šli v drug kraj, da bi tako njih zasledovalci izgubili sledove. Toda večkrat so se vendarle srečali z vojniki in tedaj je prišlo do kratkih spopadov, v katerih so se komunisti umaknili, čim so to mogli storiti. Včasih je popis bolj natančen, kakor recimo takrat, ko pripoveduje o spopadu z neko patrolo. Banditi so prišli v hribovsko kočjo, kjer so z orožjem v roki izsilili od kmetu vola. »Naslednjega dne,« pripoveduje Johan K., »medtem ko smo vola devali iz kočje, nas izidniki opozori, da se nam bliže vojaški oddelki. Poveljnik bataljona je dal takoj znak za pobuno ter istoslošno določil obrambno črto. Postavljenih je bilo tudi pet ali šest lahkih strojnic. Spopada samega nisem videl, kajti bilo mi je rečeno, da moram stati za hišo ter čakati na ranjence, ter da naj skrbim zase samo v primeru umika. Slišal sem pa zelo dobro streljanje, in streljalo se je tudi tedaj, ko so me poklicali na pomoč k nekaterim težjim ranjencem. Ob cesti sem našel že dva naša mrtca. Kmalu za tem so mi prinesli Jožeta B. s tremi ranami v trebuhu, potem Jožeta D. z rano na rami, potem Jakoba S. z rano na hrbenici, potem Viktorja S. prav tako z dvema ranama na hrbtu ter kontno D. s težko rano na roki.

Glede Jožeta B. in Jakoba S. ni bilo nobenega upanja, in ko smo morali v naglici zapustiti taborišče, smo ju pustili kar tam. Za prenos ostalih ranjencev sem dal narediti nosilnice, na katere smo naložili tudi strelco in predmete, ki smo jih odvzeli dvema ubitima vojakoma. Uri, prstan in listnica so bili zaplenjeni od bataljonskega poveljnika. Ker je prenos ranjencev zelo obteževal naš pohod, smo jih pustili v pastirskih kočah ter jih zaupali skrbni pastirjevi. Mrtlice pa smo spustili v jame ter jih pokrili z vejicem.«

Zgodba se nadaljuje enolično ter govori o pogibih in ropih. Če so ujeli ljudi, sta se oddaljila eden ali dva razbojnika iz taborišča, ubila nedolžne ter se vrnila sama, potem ko se je v gozdu

Nagrada za rojstvo dvojčkov

Visoki Komisar je iz Ducejevega sklada podelil zakonema Klemenčič Martinu in Neži. Pušče št. 1, občina Smihel-Stopiče, ob priliki rojstva dvojčkov nagrado v znesku 600 lir.

zaslišal pot morilskih strelcev. Skoraj na vsaki strani dnevnika se nahaja ime ter začetnica primka ubitega tovariša, in nič manj številni ni seznam razpršenih. Bandit se od časa do časa spomni, da je bil prav za prav študent medicine ter piše opazke o zdravstvenem položaju svojih tovarišev. Mnogi so izstradani in večina je kožno bolnih, kar gre največkrat na račun umazanosti.

Glad je strašni svetovalec razbojnikov, ki pod pritiskom lakote izvršujejo zločine in rope. Seznam vseh zločinov se nahaja v dnevniku Johana K. V vsakem spopadu z vojniki komunisti izgubijo nekaj svojih ljudi, dočim se drugi razprše. Ranjenci so prepusteni svoji usodi, če jih lastni tovariši sami ne končajo.

To se je zgodilo v nekem spopadu, ki ga medicinec omenja s posebno važnostjo, morda zaradi velikega števila ubitih komunistov. Omenja dvanaest imen mrtlicev samo na odseku, na katerem se je nahajal on, ter dodaja: »Bolj na desni so bili tovariši, ki so pretrpeli več izgub. Pripovedovali so razen tega, da so bili štirje ranjenci od njih samih ubiti, medtem ko je en lažji ranjenec bil kar prepusten.«

Po tem spopadu se je banda razdelila v tri manjše oddelke, ki so dobili ukaz, da se oddalje iz tega kraja ter gredo iskat bolj mirnega kraja za taborišče. Med nočnim pohodom je predstraža opozorila oddetek, da so nekatere hiše v vasi razsvetljene. Razbojniki so sklepali, da so tam vojniki. »Dobili smo ukaz, da se pripravimo za boj,« piše Johan K., »in ravno smo hoteli oditi, ko pade strel na enega izmed naših. Posledica tega strela je bil divji beg v vse smeri, in oddetek se ni mogel ponovno zbrati v celoti.«

Pohod, ki je sledil tej nesreči, je izžepal moči razbojnika, in malo omenja o tem v svojem dnevniku. Besedi glad in utrujenost se ponavljata pri vsakem stavku in iz vsega je čutiti globoko moralno izčrpanost. Je razočaran. Svornost je mnogo drugačna kakor pa ono, kar si je predstavljaj, ko je bil še v Ljubljani, kjer mu Italijani niso kraljili ne kruha, ne druge hrane. Začenja pisati, da je bolan in morda misli, da bi se ločil od oddelka. Toda preveč zločinov je že izvršil, pri prevelikem številu zločinov je bil priča, da bi se še mogel vrniti v civilizirani svet in da bi mogli tovariši privoliti v ločitev.

Tako izžepan po duhu in po telesu pade v kratek spopad, ki je naredil konec komunističnemu oddelku in konec njegove kratke in neslavne razbojniške kariere. Ne več mlad študent medicine, marveč usika čunja skupaj z drugimi uševci, ki se jih naši vojniki boje dotakniti: v takem stanju je bil Johan K. s puško v roki ujet od naših. In tako ni mogel končati dnevnika.

Gospodarsvo

Ugodna žitna letina v Kraljevini

Ker mlačevo žito, ki pridejo v poštev za mletje krušne moke, hitro napreduje, se izpopolnjuje slika o letošnji žitni letini v Italiji. Letošnja letina pšenice bo presegla lanskoletno po količini in kakovosti. Lani je pridelal pšenice v Italiji dosegel 71 in pol milijona stotov, predlanskim pa 71 milijonov stotov. — Za letošnje leto pa je bila povečana površina ozimne pšenice, poleg tega pa je bila povečana tudi površina jare pšenice. Zima v Italiji ni napravila posebne škode, spomlad je imela ugodno vreme in v juliju je vročina pospešila zoritev žita. Vse to je povzročilo, da na uradnih mestih že sedaj cenijo letošnji pridelek pšenice na najmanj 75 milijonov stotov. Ker poraba ni prav nič povečana, bo dobra letina pšenice v celoti zadoščala potrebam Kraljevine.

Tudi pri koruzi je bila letos povečana površina nasadov. Koruzna letina obeta prav dobro, zlasti zato, ker so zadnja deževja preprečila nevarnost suše. Ker je že itak zajemčen zadosten pridelek pšenice, je verjetno, da se bo dala zmanjšati količina koruze, ki se bo dodajala krušni moki. Na ta način bo ostalo več koruze za krmiljenje živine, zlasti prašičev, kar bo ugodno odjeknilo v samopreskrbi Kraljevine z masločami.

Riževi nasadi so letos prav tako večji v primeri z lanskim letom. Zato strokovnjaki upravičeno pričakujejo večji pridelek riža kakor lani. Riževi nasadi so nad vse zadovoljivi in obetajo bogat hektarski donos. Pridelovalci riža so izredno zadovoljni z letošnjo letino, ki bo boljša od lanske. — Tako kažejo vsa najpomembnejša žita v Kraljevini, da bo letošnja žitna letina ugodna in da bo v celoti zadovoljila vsa pričakovanja in doprinesla k samopreskrbi države.

Žitna letina v vzhodni Evropi. — Kljub temu, da je ostra zima napravila v vzhodni Evropi dokaj škode, se je vendar večina žit ugod-

no popravila. Na Madžarskem je dobro vreme omogočilo bolj zgoden začetek žetve, ki bo srednje dobra. Na Slovaškem se je tudi ozimna pšenica lepo razvila in obeta dobro žetev. V Rumuniji že žanjejo povsod, v severni in srednji Besarabiji se je ozimna pšenica dobro popravila, v drugih predelih Rumunije je pravočasen dež preprečil sušo in deloma tudi popravil zimsko škodo. Zato bo tudi v predelih stare Rumunije žetev zadovoljiva. V Bolgariji je velika poletna vročina pospešila zorenje žita, tako da se je tam začela že žetev. Ker bodo imeli tam izredno dobro letino krompirja, bodo namesto koruze dodajali krušni moki krompirjevo moko. Žitna letina v Srbiji kaže dobro. Na Hrvaškem obeta žitna letina dobro, država pa je edina pooblaščen kupovati, prodajati in izvažati žito.

Nova družba za ladijske prevoze v Dalmaciji. S sedežem v Genovi je bila ustanovljena s kapitalom 500.000 lir »Liburnia Societa di Navigazione«. Glavna udeležena pri družbi sta »La Dalmatienne« v Spalatu in »Fabrica Alumini« pri Sebenicu. Namen družbe je, najemati ladje, ki naj bi prevažale rudo in rudnine.

Državna tiskarna NDH bo tiskala tudi bankovce. V državni tiskarni NDH v Zagrebu je bil ustanovljen poseben tehnični oddetek, ki bo tiskal bankovce, znamenke in druge vrednotnice.

Nemške železniške dobave Turčiji. Del železn. naročil, ki jih je dalo turško odposlanstvo v Nemčiji, je že izvršen in je bilo železniško gradivo že odposlano v Turčijo. Tako je čez Bolgarijo prišlo 14 novih nemških lokomotiv, ki so bile naročene že prej, dalje 248 vagonov in 200 koles za lokomotive. Pričakujejo še 315 vagonov.

Uradni razglasi

Ustanovitev Združenja šolnikov

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino na podstavi člena 3. kr. ukaza z dne 3. maja 1941-XIX št. 291, smatrajoč za umestno, da se vse učitelstvo in uslužbenci javnih knjižnic Ljubljanske pokrajine včlanijo v enem samem združenju, odreja:

Clen 1. Ustanavlja se »Združenje šolnikov Ljubljanske pokrajine«.

Združenje šolnikov združuje, ločeno v ustrezne odseke:

1. univerzitetne profesorje,
2. univerzitetne asistente in lektorje,
3. knjižničarje državnih knjižnic in knjižnic javnih ustanov,
4. profesorje gimnazij, učiteljskih, srednjih strokovnih šol in meščanskih šol,
5. šolske nadzornike, učitelje ljudskih šol, otroških zavetišč in otroških vrtcev.

V ustreznih oddelkih so včlanjeni tudi upokojenci posameznih strok.

Clen 2. Združenje šolnikov je edini in izključni predstavnik v njem včlanjenih strok nasproti vsakomur. Naloga mu je pospeševati delovanje šole in javnih knjižnic, sporočati Visokemu komisarju vse, kar zadeva spopolnjevanje ustroja in poslovanja šolstva in delovati za kulturno, naravno in gmetno podpiranje svojih članov.

Clen 3. V smislu določb člena 1. se v Ljubljanski pokrajini obstoječi odseki združenj:

1. Jugoslovansko profsorsko društvo,
2. Združenje meščanskošolskih učiteljev kraljevine Jugoslavije,
3. Jugoslovansko učiteljsko udruženje in
4. Društvo jugoslovanskih bibliotekarjev —

sekcija v Ljubljani

spojijo v Združenje šolnikov Ljubljanske pokrajine in se prenese njih imovina na to združenje, ostane pa pridržana svojemu prvotnemu namenu.

Clen 4. Združenju šolnikov Ljubljanske pokrajine načeluje predsednik, ki ga imenuje Visoki komisar s pooblastili, ki mu jih dajejo pravila združenja; pomagajo pa mu drugi organi, ki jih prav tako določijo pravila, v katerih jih je tudi odredeno področje.

Predsednik se pooblašča, da pripravi pravila združenja, ki jih sklene začasni predsedstveni odbor, sestavljen iz predsednikov včlanjenih strok in ki se nato predloži Visokemu komisarju v odobritev, nakar se objavijo v Službenem listu za Ljubljansko pokrajino.

Clen 5. Pri prvi uporabi določb te naredbe posluša predsednik in začasni predsedstveni odbor iz prednjega člena ob podpori strokovnjaka, ki ga imenuje Visoki komisar in ki ima pravico, da pospešuje, spremlja ali prekliče ukrepe, ki mu jih je treba zaradi tega vse predložiti v odobritev.

Clen 6. Ta naredba stopi v veljavo na dan objave v Službenem listu za Ljubljansko pokrajino.

Za predsednika Združenja šolnikov Ljubljanske pokrajine je imenovan g. prof. Rihard Zupančič. Fasist prof. Spadaro Salvator je odrejen za pomoč predsedniku in začasnemu predsedstvenemu odboru Združenja šolnikov Ljubljanske pokrajine s področjem in nalogami po členu 5 naredbe z dne 2. maja 1942-XX št. 153.

Cene vina

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino sporoča naslednje obvestilo Urada za nadzorstvo nad cenami:

1. Vsi trgovci z vinom na debelo in drobno, prav tako lastniki, odnosno upravitelji prenočišč, restavracij, gostiln, krčm in podobnih javnih lokalov se opozarjajo, naj se najbolj vestno drže odredb t. 83 in 152 Visokega komisarata, objavljenih v uradnem službenem glasilu Ljubljanske pokrajine v 37. in 60. kosu.

2. Vsa vina je treba prodajati, pa tudi z njimi postreči po cenah na ceniku. Nič ne bo moglo upravičiti kakršnega koli povišanja cene.

3. Izveženje cenika, ki mora biti postavljen na dobro vidnem in dostopnem mestu za občinstvo, je obvezno za vse obrate, brez vsakršne izjeme. — Iz cenika so izvzeta samo peneča se vina, dalje vermut in aperitivi, izdelani iz vin, likerji sami po sebi, pasiti, muškati, marsale, posebna črna vina, vino santo, razne mešanice in končno stara vina iz letnika 1938 in prejšnjih letnikov, uvožena iz drugih pokrajin Kraljevine v originalnih steklenicah, ker je njihov, izvor, kakovost in starost dokazana s potrdilom, izdanim od pokrajinskega odseka za prehrano tiste pokrajine, ki je vino proizvedla, kar je tudi edina dokazna listina v takih primerih.

4. Dalje se opozarja na veljavne predpise, po katerih morajo lastniki omenjenih obratov, če jim zmanjka običajnih cenenih ljudskih vin, prodati kupcu, ki to zahteva, vino boljše vrste po isti ceni, kakor je določena za ljudska vina.

5. Prestopkov proti gornjim opozorilom oblast ne bo več trpela. Urad za nadzorstvo nad cenami bo najstrožje postopalo proti vsem, ki bodo prekršili te predpise.

Kronika diplomatskih zgodb in spletk:

DUNAJSKI KONGRES

Marijo Lujžo je slovo od Neipperga zelo potrla, saj je prišlo prav v času, ko je bila tako zelo potrebna podpore in tolažbe v svoji silni razdvojenosti. Njuno slovo je bilo zelo nežno. Zaljubljenca — tako ju zdaj pač smemo imenovati — sta si delala sladke obljube, da si bosta pridno dopisovala.

Nastop proti Joahimu Muratu je bil zaveznikom zelo po volji. V tem so videli ugodno priliko, da se ga znebijo. Ta zadnja Napoleonova pustolovščina je bila kakor naročena, da bo pospešila počasno delovanje kongresa in rešila pereča vprašanja, o katerih so na kongresu razpravljali mesece in mesece. Hudi spori so bili za napoljski prestol. Talleyrand se je potoeval za vrnitev Borbonov in sicer v imenu načela zakonitosti, ki ga je na kongresu utemeljeval in zagovarjal. Metternich v teoriji ni bil drugačnega mnenja, nasprotovati in se izvijati pa ni mogel, ne le zaradi pogodbe z dne 11. januarja 1814, ki je vezala Avstrijo na kralja Joahima, s čemer mu je Avstrija zagotovila suverenost v njegovih italijanskih pokrajinah, Joahim pa njej svojo pomoč za primer vojne proti Napoleonu. Pri vsem tem so Metternichu ovirale še srčne zadeve, oziroma simpatije, ki jih je gojil do Karoline Bonaparte. Do naglega preobrata v tej zadevi je prišlo zato, ker se je Murat odtegnil političnim obveznostim do Avstrije, Metternich pa je vztrajal pri svojih srčnih čustvih.

Napoleon se ni zmotil, ko je pisal Karolini potem, ko ji je zapustil Murat, da je njen mož na bojem polju pač zelo junaški, kadar pa ne vidi več sovražnika, je bolj plah kot kakšna ženska; in da mu sploh manjka moralnega poguma.

Murat je pod pritiskom svoje žene pač podpisal pogodbo z Avstrijo, toda čustvo starega generala do njegovega cesarja ni popolnoma

zamrlo. Kajti medtem ko je bil Napoleon interniran na otoku Elbi, je Murat poskušal priti z njim v zvezo. Obrnil se je za posredovanje na grofice Walevske ter je prekladal odlok o zaplenitvi premoženja, ki ga je Napoleon podaril njenemu sinu Aleksandru. Murat je zopet ponudil svojo pomoč svojemu svaku, ki je bil v nesreči.

Kakšni odnosi so med tem časom vladali med tema dvema možema, zgodovina ne omenja. Cesar, ki se na svojega svaka ni mogel zanašati, še manj pa je mogel zaupati svoji sestri, čigar dvorezno je poznal, ni zavrgel te prijateljske ponudbe. Preden je odpotoval z Elbe, je prosil Murata, naj da njegovi materi in sestri na razpolago ladjo, ki ju bo pripeljala v Napoli. Iz te dobe obstoja pismo, ki ga je pisal Murat Lucijanu Bonaparteju, v katerem piše: »Pripravljen sem izpolniti želje cesarja in Francije.«

Kako je razvijal Napoleon svoje načrte, je razvidno iz dejstva, da je naročil — že meseca februarja — vojvodi Campochiariskemu, ki je bil njegov opolnomočen zastopnik na Dunaju, naj izposluje od avstrijske vlade dovoljenje za prehod vojske 80.000 mož čez milansko ozemlje, ki je bila namenjena v Francijo. Z ozirom na to se je obrnil Talleyrand na Ludovika XVIII. in ga prosil, da naj postavi armado 30.000 mož med Lion in Chambéry. Avstrija pa je razglasila, da je Nj. V. cesar odredil, da se ohrani red in mir v Italiji in da bo smatral vsako državo, ki se bo oboroževala, za svojo sovražnico.

Toda Murat se je bil odločil, da bo tvegaj vse, kar je v njegovi moči. Ko je zvedel, da se je Napoleon izkrcal v luki Juan, se mu je zdelo, da je prišla zdaj njegova ura in da mora pregovoriti Napoleona za hitri pohod na Pariz. Sprejem, ki ga je ljudstvo in vojaštvo pripravilo Napoleonu, je Murata opogumil in navdušilo tako, da je bil slep in gluha za pameten predsek. Murat se je nadejal, da bo spravil ob tej priliki Italijo pod svoje žezlo brez velikih naporov, medtem ko se bo Napoleon utrdil v Franciji. Tudi Karolina, njegova žena, je bila navdušena za podjetje svojega soproga. Prodala je svoje demante, svoj nakit in dala denar na razpolago za vojsko. Kljub dejstvu, da je bil Murat vezan na Avstrijo, ni pomislil, da dela narobe. Ni pomislil, da ima Napoleon važne razloge za to,

da bi ostalo razmerje z avstrijskim cesarjem kar se da prijateljsko in bi mu zagotovilo nevtralnost v nevarnosti, ki preti.

Murat v teh prevratnih dogodkih ni imel časa, da bi pomisljal; njegovih 40.000 mož je pomenilo kaj malo proti Avstriji. Toda Murat je računal na pomoč množice, ki se bo dvignila in sledila krilaticam: »Za svobodo in neodvisnost!«

Neipperg je imel nalog razbiti vojsko napoljskega kralja, ki so ga oslepili prvi uspehi, ko se je prebil s svojo vojsko do vrat Piacenze.

Ko se je nahajal general Neipperg na pohodu skozi Italijo, je v Würtembergu umrla njegova soproga, Terezija Pola; zapustila je četvorico otrok. Marija Lujza je sedela pri večerji, ko so ji naznanili smrt generalove žene. Vest je sprejela brez posebnega vtisa. Saj ni bila Neippergova žena poglavitna ovira njeni ljubezni! Tu je obstojal vse bolj tehten zadržek za združenje z možem, ki ga je ljubila.

Med tem časom je v veliki, resni cesarski palači Napoleonov sinček pretakal bridke solze in v svojem otroškem blebetanju klical svojo »Quieu«, kakor je deček klical svojo dobro vzgojiteljico, ki mu je nadomeščala mater. Gospa Montesquieu je bila edina oseba, ki jo je mali princ resnično pogrešal, a so mu jo njegovi ječarji tako brezsrčno odvzeli.

DUNAJ V CASU STOTIH DNI

S povratkom Napoleona na svetovno pozornost, se pravzaprav na kongresu stopile v ozadje. Zdaj se je svet zanimal edino le za Pariz. Vse je napeto pričakovalo novih važnih dogodkov. Vse zanimanje je veljalo zdaj vojaškim pripravam. Medsebojno zaupanje se je omajalo. Brezskrbno veselje se je umaknilo splošnemu vznemirjenju in zaskrbljenosti. Kongresarji so tu in tam pač še zborovali; še se je zbirala gospoda po salonih; še so prirejali veselice; še so se vršile zabave in so bili sprejem pri Metternichu, pri vojvodinji Sagan in na cesarskem dvoru. Vendar je velika večina udeležencev na kongresu že odpotovala. Tiste, ki so še ostali, pa so zajeli drugi opravki.

(Dalje.)

Od preprostega jerbasa do modernega tricikla

Ljubljana, 3. avgusta.

Ali je mogoča kaka razvojna črta v smislu gorenjega naslova? Naš jerbasa, lepo in pisano pleten, ponos kmečkega dekleta, ko nese v njem velikonočni žegen. Jerbasa, v katerem so naše kmečke žene in dekleta nosile mnogo najrazličnejšega blaga, poljskih pridelkov, mleka in jaje! In tricikel! Ustvaritev moderne obrtne tehnike. Pa je vendar v razvojni črti jerbasa—tricikla podan gotov gospodarski napredek našega kmečkega življenja za prilično zadnjih sto let!

Josip Benkovič je podal v svoji rapravi o Blažu Potočniku zanimive črte, kako je ta za napredek kmetijstva vneti duhovnik skrbel, da je okoliškemu kmetu olajšal marsikako breme. V življenjski, objavljenem l. 1899. v »Slovenec«, pravi Josip Benkovič med drugim tudi kratko:

»Znano je, da se v Ljubljano iz bližnjih vasi znosil dan za dnevom veliko mleka. Potočnik je izumil neki, posebno za mlekarstvo vožnjo pripravljen voziček, ki se ga poslej vse mlekarice poslužujejo, da jim ni treba več toliko teže na glavi nositi.«

Okoličanke so prinašale pred prilično sto leti in še nekaj let pozneje razna živila, mleko, sadje in krompir, kakor tudi jajca in drugo blago v Ljubljano napredaj tako, da so dele na glavo velike jerbasa, s katerimi so nato hitele v mesto. Ženske so bile prave strokovnjakinje v nošenju teh jerbasa. Bil je redek primer, da je kateri jerbasa padel z glave, tudi takrat ne, ko je vzele hitrejši korak. Le nesreča je bila, kadar je bil karambol, ko se je kak otročaj zaletel v žensko. Okoličanke so z jerbasa znosile mnogo, mnogo blaga v mesto.

Blaž Potočnik, »gospod oče«, kakor so ga nazivali povsod okoličani, je, videč to breme, prišel na originalno misel. Zamislil si je ročni voziček. Ta je bil sprva kaj priprost in primitiven. Neki šentvitski kolar mu je napravil voziček. Kovač ga je le nekoliko okoval. Bil je sprva popolnoma lesen. Le kolesa so bila okovana. Osičje je bilo leseno. Na osi in ojesu je počivala »lesena truga«, kamor so devali razno blago za mesto. In ti vozički so se kmalu povsod udomačili. Lesene vozičke so potem nadomestili solidnejši in modernjši vozički na jeklenih vzmeteh. Vozički so od leta do leta dobivali lepše, tudi za esteta prikladnejše oblike. Današnji voziček je res posebnost za okolišanske kmete. Je tipičen, kajti nikjer drugod ga ne dobimo. Po mnogih krajih nosijo še danes kmetice svoje blago v koših ali kako drugače v mesta napredaj.

Lep, z vsemi okraski opremljen voziček je tudi kmetov ponos. Po njem lahko precenimo kmetovo gospodarsko stanje. Lep voziček — bogat kmet. Zamazan in razbit voziček — kmetova revščina. Pa tudi okoliške mlekarice so in so bile vselej ponosne na svoje vozičke. Dekleta so vedno skrbela, da je bil voziček snažen in lep.

Zadnji čas, tako-le od lanske pomladi pa to tipično ročno vozilo sila izpodriva njegov konkurent — moderni tricikel, ki ga izdelujejo mnoge ljubljanske mehanične delavnice. Tricikel je pač

postal praktično vozilo, ker je uporabljivejši ob vsakem vremenu, ob lepem in slabem, ob dežju, snegu in ob veliki brozi.

Tako opazimo torej zanimivo gospodarsko razvojno črto od priprostega jerbasa do modernega tricikla. Že davno pred leti je bila v »Slovenec« objavljena lepa karikatura, kako okoliške mlekarice so vozile, vozijo in bodo vozile mleko v Ljubljano. Ena karikatura je predstavljala mlekarico na kolesu, ko zadaj vleče drugi voziček z mlekom. Zadnja pa je bila taka, da mlekarica brzi na motornem kolesu, vozeč veliko množino mleka v različnih malih in velikih posodah.

Nekaj zanimivosti o »očetu« Blažu Potočniku. Prav letos junija je minilo 70 let njegove smrti. Bil je odličen duhovnik, duhovit in iznajdljiv. Kakor Rihar, dr. Zupan in drugi je bil odločen nasprotnik jožefinizma in nasprotnik jožefinističnega odnosu do jezuitov. Dr. Josip Benkovič omenja, da je bilo l. 1791. — torej pred dobrih 150 leti ustanovljeno ljubljansko semenišče, kjer so vzgajali duhovnike v pristnem jožefinskem duhu. Po Benkoviču sta bila takrat škof Brigido in vodja semenišča kanonik Pinhak,

Ljubljanski izvoški-fijakarji v prejšnjih časih

Po domače imenovano »fijakerijec« (izvoške ali prevoznik) v današnjem smislu je uvedel v Ljubljano po tržaškem zgledu na vtorcu Ivan Turk — »Bolič«, posestnik na Sv. Petra cesti št. 76, ter se je ukvarjal z njo dolgih štirideset let, t. j. od leta 1864. pa tik do svoje smrti v l. 1904. Rekal so mu tudi »Wiener« — Fjaker, ker je vozil gospodo s konji celo na daljni Dunaj.

Izvoški so imeli stajališča pred hotelom »Slo-nom«, glavno železniško postajo, na Mestnem trgu in v Zvezdi ob Kazini, a v prejšnjem stoletju nekaj časa tudi pred bivšo reduto na Sv. Jakoba trgu in nekdanjo jahalnico ob današnji Cesti Viktorja Emanuela III. Silno pozorni so bili izvoški, kadar je naznanil strel z Gradu požar. Dasi ko drugače postajali ob vozovih, se dolgočasili in zbijali šale, so nasprotno takrat hitro poskakali na kozle in oddirjali na Novi trg, kjer je bila v »Montovž« (zdaj sedež Kmetijske družbe) nastanjena deželna vlada, drugi pa k mesarskemu mostu, predniku zmajskega pred poslopje (imenovano »Feuerdepositorium«) s tremi visokimi nenavadno širokimi vrati, v katerem so bile shranjene gasilne potrebšline. Izvošek dospel prvi pred deželno vladno hišo, je prejel pet goldinarjev, najsi je odpeljal vladnega zastopnika h kraju požara ali pa ne. Drugi izvoški so pridirjali pred gasilno shrambo, brž odpregli konje in jih vpregli v gasilski voz.

Ljubljanski izvoški so bili vobče poznani kot veliki saljivci. Zlasti pred »Slo-nom« kavarno so uganili pogostokrat kaj posebno osoljenega o tem ali onem, ki je šel mimo njih. Prav radi so podražili starega čemerne, zelo sitnega in razburli-vega gospoda z vprašanjem: »Fahr mar Euer Gnaden?« Vprašaneec je zdajci vzkipel, kakor bi ga pičila osa, udaril s palico in nogo ob tla ter ježno

ki je ustanovil tovarno solitra tam v Strelški ulici na prostoru, kjer je sedaj skladišče mestne občine ljubljanske in kjer krene Strma pot od Strelške ulice navzgor, sta bila — framasona.

Potočnik je bil vnet za cerkevno petje in cerkevno zvonjenje. Prvi je v svoji župniji v St. Vidu nad Ljubljano oskrbel nove zvonove, vlitve pri Samassi v Ljubljani, da so ubrano in lepo zvonili. Vsa okolica je dostikrat prisluhnila, zlasti ob sobotah in nedeljah tem zvonovom, ki so ubrano zvonili in peli slavo Bogu in širili sloves šentvitske fare. Dr. Josip Benkovič navaja, da je bila o teh zvonovih razširjena pesem, ki pravi: O harmonija nebeska, ko zvonovi zadone in Sent vidčanom čez hrib in plan nosijo pozdrav vsak dan... »V meni pa srce skaklja, da v St. Vidu sem doma!« Potočnik je tudi z Riharjem mnogo skrbel za lepo cerkevno petje. Kmetov v okolici je bil dober gospodarski svetovalec in kmetje so ga povsod nazivali kratko: »Gospod oče!«

Naposled naj še navedemo po dr. Josipu Benkoviču zanimivost, kakšna imena je Blaž Potočnik vzdel posameznim mesecem. Imenova jih je po vrsti: lednik, talnik, brstnik, travnik, cvetnik, sečnik, srpnik, mltnik, sadnik, moštnik, listnik in grudnik.

povedal, da se ne bo vozil, dokler mu Bog ohrani zdrave noge. Ko je mirraje odbrzel, so se poredni nagajivci muzali.

Domala vsak fijaker je imel tudi pridevek z izvestno svojo zgodovino. Nekateri smešni ali pa tudi zbadljivi vzdevki so se na primer glasili: »Marček«, »Glažunata buča«, »Naturbuča«, »Takisut«, »Štepsle«, »Fronde«, »Spaneka muha«, »Trobent«, »Zimska rožica«, »Grilček« itd. Iz tega razvidno, da niso zaostajali ljubljanski izvoški do-sti za svojimi dunajskimi tovariši, slovečimi epričo izvirnega humorja.

Izvoški so prirejali v predpustu svoje plesne zabave. Leta 1882. je bil njihov ples v čitalniški dvorani, nahajajoči se v Selenburgovi ulici št. 1. Neprestano leto vreme v predpustnem času tega leta jih je upravičeno jezilo, da so tužno gledali in tlačili čik s strani v stran. Sprva so hudičili, nato pa se uneli in zbrali denar za dve maši, da bi na pustni torek — dan maskerade, dež curkoma

Aluminij — kovina 20. stoletja

Okrog leta 1880. je bil aluminij tako dragocen, da se je sukala njegova cena okrog cene zlata in srebra. Moderne ženske so s ponosom lispale z aluminijem, ki je bil dragocenejši kot platina. Čez 15 let nato je nastopil aluminij zmagoslavno pot v kraljestvo tehnike. Druga za drugo so nastajale tvornice, cena kovine se je že čez mesece zmanjšala za desetino in aluminij so uvrstili med snovi za tehniko. Razvoj se najbolj izraža s številkami svetovne proizvodnje aluminija. Leta 1880. ga ni bilo niti 50 ton, leta 1900 pa že 8000, leta 1915 kar 100.000, leta 1930 že več kot 250.000 in leta 1938. več kot 600.000 ton. Medtem ko se je proizvodnja bakra v letih 1933—38 zvišala za 60, cinka za 45, svinca za 28 in kositra za 24 odstotkov, se je proizvodnja aluminija zvišala za 140 odstotkov.

Kako je bil aluminij v poedinih industrijskih strokah praktično uporabljen, nam povedo tele številke. Za letalsko industrijo je odpadlo 26, za prometna sredstva 28, za mehaniko z železom in za druge industrije 13, za elektrotehniko 10, za gradbene in galanterijske stroke 10, za izdelovalne posode in barv 9, za kemično in prehranjevalno industrijo pa 4 odstotke proizvodnje aluminija. Po teh podatkih je razvidno, da skoraj ni mogoče aluminija preveč proizvajati v mirnih časih, zlasti še, ker se moramo zavedati, da smo zdaj šele v začetku dobe lahkih kovin. Proizvodnja letal bi bila nemogoča brez tehnike lahkih kovin. Veliki pomen lahkih kovin pa je priznala tudi industrija povodnih in suhozemskih prometnih sredstev, saj je moči z njimi znižati težo katerega izdelka za 16 odstotkov, kar pomeni hitrost katerega vozila (ladje, železniških vagonov itd.) za 7,5 odstotka.

Uporabljivost aluminija ni le pomembna zaradi njegove majhne specifične teže, ampak tudi zaradi njegovih odličnih lastnosti sprčo elektrike, ki so boljše kot one od bakra. Na vsem svetu je zdaj že več kot 800.000 električnih vodov iz aluminija.

Kemična industrija je danes brez uporabe

Italijanska patrulja na egiptovskem bojišču

lil ali vsaj pristo, ker so upali tako vendar kaj zaslužiti.

Na Stefanovo so romali izvoški sleherni leto v Štepanjo vas k maši, po kateri je ponesel vsak lično ozaljšana konjaka krog oltarja, priporočujoč pri tem svojo živino svetnikovemu mogočnemu varstvu.

Kakor je razvoj predurjenih življenjskih okoliščin konec osemnajstega stoletja odpravil stolonosce, tako je prizadela modernizacija celotnega novodobnega prometa že v poprejšnjem, še bolj pa v takečem stoletju, t. j. predvsem zgraditev mnogih prog električne cestne železnice in pojva neštevilnih najrazličnejših vozil, od biciklov in triciklov do avtomobilov in avtomobilov, fijakeriji v Ljubljani smrtni udarec ter jo omejila na naj-skrupnejše nujne potrebe.

A. P.

Italijanska oklopna vozila napredujejo čez mejo Egipta

KULTURNI OBZORNIK

Liški roman v slovenskem prevodu

Mile Budak: Ognjišče, I. del. (Str. 438.)

Ko je leta 1938 izdala Hrvatska Matica v štirih knjigah Budakov roman »Ognjišče«, ga je takoj vsa hrvatska kritika sprejela kot najpomembnejšo knjigo po vojni ter ga krstila za epopejo kmečkega življenja v Liki. Čeprav je Budak že pred tem izdal več povesti in črtic (na pr. roman Na panorami, novele Pod gorom, Razpeče itd.), po katerih je zaslovel kot dober pisatelj kmečkega življenja ter starih npravnih vrednot, ki so bile različne od tedaj vladajočega duha v hrvatski književnosti (Križanec), je šele z »Ognjiščem« dobil sloves največjega epika v novejši književnosti ter obnovitelja starega dobrega hrvatskega romana, kakor so ga svoj čas pisali Senoa, Kovacic, ter jih celo prekosil.

Nekateri znani in priznani kritiki so ta obširni roman postavili celo nad Reymontove »Kmete«, ki imajo v tej vrsti že davno priznano prvenstvo. Tako n. pr. piše S. Petrov: »Idejna, duhovna, etična in človečanska pomembnost Kmetov ostaja daleč za Ognjiščem, tako daleč, da ju ne moremo niti primerjati. Kaj takega se ne piše in ne bere vsak dan. Zato ima Ognjišče splošno človeški pomen.« Prof. dr. L. Maraković se ob njem razvzame v tako trditev: »Dinamičen življenjske prepriljivosti je v tem romanu dosegel vrhunec. Ognjišče predstavlja vrednoto, kakršne ni daleč na okoli ne prostorno ne časovno. In kar je še posebna vrlina: ni bil napisan iz kake stanovske ali ideološke potrebe.« Bonificaci pa ga imenuje naravnost »hrvatskega Balzaca«. Tako so Hrvati sami dvignili to svoje delo nad hrvatske potrebe ter ga uvrstili v svetovno književnost, kamor si utira pot (prevajajo ga v slovaščino, v nemščino, italijanščino itd.). Najprej je za našel pot v slovenščino, kjer se že od izida interesira slovenska javnost zanj (primer poročila v »Slovenec« 12. X. 1938, 27. III. 1942 in še l. VII. 1942, ali Dom in svet 1939). Tako se je tudi Ljudska knjižarna že zdavnaj zanimala zanj ter ga dala še pred vsodnimi dogodki prevajati Severino Salija za zbirko

Naša knjiga, kjer je zdaj izšel prvi del (438 strani!) kot 10. zvezek imenovane zbirke pomembnih svetovnih romanov.

Tako imamo sedaj polovico velike povesti v dobrem in nazornem prevodu ter moremo soditi sami na opravičenost hrvatskih ocen.

Resnično: po prečitaniu ogromnega dela, ki se pa bere tako v enem dihu kakor je v enem duhu bilo napisano (v 43 dneh oba dela na 800 straneh!), moramo reči, da roman sega preko meja navadnih kmečkih povesti ter spada med dela, ki zajemajo življenje na široko v vseh odtenkih, v vseh lastnostih in raznobarnostih določenega zemskega predela. Tako po svoji širini — saj zajema nekaj rodov! — po svoji raznolikosti in polnosti življenja ter po močni nazornosti gmotnih likov in duhovnih vzmeti ter še po etični globini in pravi homerski epiki zasluži gotovo ime epopeje, kakor smo ga vajeni dajati največjim epskim proznim umetninam. Kakor je Reymont s Kmeti odprl okno, skozi katerega svet gleda Poljsko, tako je Budak pokazal svetu Liko, liškega kmeta, ter ga za vso bodočnost ohranil v fazi njegovega patriarhalnega življenja, ki se z novo dobo rahlja in umika z dedi Vidurini v preteklost. S kretajo pravo navdihanje v tujni, kjer je delo pisal (podobno tudi Reymont, ki je Kmete pisal v Parizu), gledal tako nazorno svojo ožjo domovino, da so se mu obrzi domače vasi sipali pod pero in ustvarjali panoramo Like ne samo v podobi zemlje ob Velebitu, ne samo po noši, temveč tudi po vsem načinu življenja ter duhu. In to je duh, ki mu je najdražje Bog in rod, to je ognjišče, svetišče družinskega življenja. In prav apoteozo družine in roda, ki živi na tej zemlji iz pretezo ob neugasljem ognju na domačem ognjišču — kar postane simbol življenjske sile! — je ta roman ter zato še dvakrat branja vreden prav v današnjih časih družinskega in narodnega razkroja.

Nikakor na tem majhnem prostoru ne moremo zajeti zgodbe tega romana, kajti preveliko gale-rijo obrazov nam predstavi pisatelj od deda Vidurine dalje, ki ne nekakšen patriarh vsega rodu, preko dveh bratov Lukana in Zekana ter njune žlahte po krvi in svaštvo do tretjega kolena nazaj in naprej. Voda glavna vsebina je prav ta patriarhalna etična kompaktnost, ki jo predstavlja v najbolj klasični obliki ded Vidurina in sta jo

podedovala v vsej iskrenosti in veri brata Zekan in Lukan, ki živita v klasični zadruzi, pa vendar zaradi sporov z ženami vsak ob svojem ognjišču. Vsa vas živi starodavno življenje, kakor ga ureja trdna povezanost in pokoriščina večnim vrednotam, ki so Bog s svojimi etičnimi in verskimi postavami ter skrb za družino in rod. In ta skrb za rod tako prevzema te ljudi, da se jim meša um ob ugasilih ognjstih in zapadajo največji tragiki, pa tudi največji herojski činom prav ob misli na lastno kri. V to trdno urejeno življenje pa je Budak uvedel dva motiva, ki gibata vso reko liškega življenja in ga spreminjata: to je naturalistični motiv dednosti, bolezni, ki se podeduje od roda v rod, slabostnost od deda Nikolaja preko Ducina ter povečava tragiko umiranja ognjišč; na drugi strani pa motiv izrodenja in izkoreninjenja iz tega občestva, ki ga predstavlja kmet Blažič. Ta je videl Ameriko ter prinaša prvo osebnost sreče in naturalističnega etosa v red vasi ter stoji sam kot »izven sveta«. Tako je motiv Reymontove Jagne prenesel Budak na moškega in njegovo strast, njegovo poželenje lepe krepostne Anere, žene njegovega sina Miča, ki ga oče prav zaradi tega spodi od svojega ognjišča. Tako je glavno gibalno tega mogočnega stroja s številnimi stranskimi koleksi, ravno to psihološko neravnovesje Blažičevo in njegova »dekandca«, ki si jo je navzel v svetu, pa ga je s prvotno prvinsko močjo zajelo šele ob pogledu na Anero še prej, nego jo je zasnuil sin Mičo. Hrvatska kritika je ta Blažičev problem nazvala edinstven, nam pa se zdi edino ta tvegan in problematičen, celo premalo verjeten v tako strašni podobi, kakor jo dobi v razmerju do sina in njegovi. Na resničnosti tega lika pa stoji tudi vsa druga stavba, toda ne tako, da bi se podrla, če bi se odvzela verodostojnost temu človeku. Kajti ta motiv je še osnovna vez, vezoča vse ostalo mnogoliko življenje, ki postaja glavni junak in glavna vsebina vse epopeje. In v teh podrobnih prikazih kmečkega življenja, kakor ga spremljamo ob Zekanu in Lukanu ter njegovi družini, ta ljubezen, ki veže Anero in Miča, ta brat-ska povezanost, ki jo goji Joso do brata in vse družine, razna rojstva in smrti in veselja ob rasti družine in zemlje, vse to je živo meso tega romana, kar mu daje pomen epopeje. Treba je roman samo brati, da vidimo vso Liko v zunanji

kretajah in notranji duhovni vsebini, bolj v zdravju duše kot v zdravju telesa.

Budakovo Ognjišče je predvsem — psihološka, balzakovska podoba ljudi, ne toliko poetična slika narave in njenega demonizma, kakor jo je zajel Reymont. Zato se z njim po pesniški sili primerjati ne da, ter je tudi bistveno različen od njega. Moč Reymonta je v metafizičnem spoju narave in človeka, v slikovitih opisih prirodnih elementov, ko se strnejo v eno z demonstvom človeka, Budakov slog pa je v dialogu ter v realizmu oseb in njih kretanju in dejanjih. Ljudje (Blažič) veliko premišlujejo, preden se odločajo, kar slabi epično moč. Narave je pri njem malo in še ta samo kot rahle kulise. Zato pa je sila Budakova v mirnem, nebaročnem, celo v suhem realizmu patriarhalnega duha, ki ga je znal prikazati v življenjski polnosti in podobi, kakor ga more samo umetnik. Postavil je množico oseb in jih žive postavil pred nas s svojo muko in ljubeznijo in svojo vero v večnost roda, ki živi v Liki, čeprav je kri ponekod pokvarjena (Nikolaj, Musinska, Ducina).

S tem prvim delom smo dobili šele prvo polovico obširnega romana. Spremljamo tragično usodo lepe Anere, junakinje ljubezni in ženske moči, ki se ne daje za uživanje, temveč samo za rod in ognjišče. Z napetostjo smo prebrali vseh 438 strani, pa ne vemo, kaj nas čaka v drugem delu in kako se bo završila zgodba. Vemo pa, da bo nam dana še enkrat taka polnost liškega življenja ter bomo še govorili s temi Lukani, Zekani, Marrijami ter z Josom, v katerega verujemo, da bo zopet dobil zvezo z dedom Vidurino, ko se bo zaključila podtalna drama izkoreninjenega vmesnega člena, očeta Blažiča.

V delu samem ni nobene tendence, razun morda najlepše: povečevanja stare liške patriarhalnosti in trdnosti nepremakljivih trdnih vrednot, na katerih se more razvijati narod: vera v Boga, pokoriščina zadruzi in žrtve za rod, da se ohrani ognjišče čisto in živo!

Ali nismo takih romanov po dobi analitičnih, socialno in idejno razvratnih literarnih delih naravnost potrebni, že za zgled, kako in kje naj zajemajo tudi naši pisatelji?

Prevod Severina Salija je dober, nasmaren in skuša ohraniti tudi liško izrazno barvo (nazivi za sorodnike, deminutive itd.). Zunanjo obliko yezane knjige je določil okusno arb. Gajsek. id.

Droline novice

Koledar

Torek, 4. avgusta: Dominik, spoznavalec in ustanovitelj reda; Ilija, mučenec; Perpetua, sveta žena; Aristarh, spoznavalec; Tertulin, mučenec.

Sreda: 5. avgusta: Marija Snežna; Ožbalt, kralj in mučenec; Imigilj, škof in mučenec; Afra, mučenica; Nona, sveta žena.

Lunina sprememba: zadnji krajec: 4. avgusta. Herschel napoveduje jasno in toplo vreme.

Novi grobovi

† Nikica Lovšin

V Leonišču v Ljubljani je umrla hčerka edinka Nikica iz ugledne Koprolove družine v Sodražici. Po nekaj dnevih trpljenja, ki ga je Nikica tako Bogu vdano prenašala, je izdihnila v najlepši dekliški dobi. Šele 17 let ji je bilo; toda bila je že tako resna, tako delavoljna in polna življenja. — Gimnazijo je obiskovala v Kočevju, po nižjem tečajnem izpitu pa je vstopila v Krištofov trgovski tečaj, kjer si je pridobila znanja za delo v domači hiši, ki jo bo težko pogrešala. Letos se je vrnila domov in bila doma v veliko oporo in v pomoč pri delu.

Danes ob 3. popoldne so prepeljali zemске ostanke pokojne Nikice v njen rojstni kraj Sodražico, kjer so jo ob 5. popoldne zagrebili v domačo rodno grudo, ki jo je Nikica tako ljubila.

Hudo prizadeti družini izrekamo naše iskreno sožalje! Nikici pa naj Vsemogočni poplača njeno žrtev za večno srečo!

† V Ljubljani je umrl gospod Karel Hebenstreit, nadzornik brzojava drž. železnice v pokoji. Pogreb bo v torek ob pol treh popoldne v Zal. kapele sv. Jakoba, k Sv. Križu. Blag mu spomin! Zaljubljenim naše iskreno sožalje!

Osebnosti

Na gradbenem oddelku tehnične fakultete na univerzi v Ljubljani so bili diplomirani za gradbeno inženirje sledeči gg.: Bajuk Marko, Lumbhar Stane in Marinko Miloš. Castitamo!

Poroka. V soboto sta se poročila v trnovski cerkvi v Ljubljani g. Miljenko Favai, dipl. pravnik in priv. uradnik, in gđ. Majda Cimolini, priv. uradnica. Za priči sta bila ženinov oče g. profesor Favai in nevestin brat g. inž. Cimolini. Obilo sreče!

Ravnateljstvo IV. moške realne gimnazije v Ljubljani obvešča vse učence, ki imajo popravni izpit iz italijanskega jezika, da se bodo v torek, dne 4. avgusta, začeli obvezni tečajji iz tega predmeta in sicer: I. tečaj za učence I. b in II. b razreda ob 8; II. tečaj za učence III. a, III. b, IV. b, V. b, VI. b in VII. a razreda ob 10; III. tečaj za učence I. a, III. a, III. c, IV. a, VII. b in VIII. a razreda ob 8.

Učite se strojepisja. — Novi eno-dvo in trimesečni tečajji pričnejo v četrtek dne 6. avgusta. Pouk po desletni metodi. Največja moderna strojepisnica! 60 pisalnih strojev. Učena zmerna. Informacije, prospekte daje: Trgovsko učilišče »Christofor učni zavod«, Ljubljana, Dobrobranska 15.

Vročna nedelja. Nedelja, 2. avgusta, je bila vroča in lepa. Kopalna sezona zato v polnem razmahu. V nedeljo jutraj je bilo nekoliko hladno, saj je toploter kazal le +10,5°C, ko je bila jutranja temperatura v soboto za dobre 4 stopinje višja. Po dnevi pa je pritisnila poletna vročina, saj je bila naposled dosežena najvišja dnevna temperatura +28,2°C, ko je bila v soboto +24,4°C. Barometer je padel na 761,2 mm. Ze dobrih 6 dni traja lepo in sončno vreme. Vročina je ugodna za razne pridelke in sadje. Vse lepo zori. Počasi dozorevajo slive, ki jih bo takole čez dober teden že precej na trgu. Slive so tako v mestu, kakor tudi v okolici izredno polne. Mnoga zgodnja jabolka so tudi že popolnoma zrela.

Knjiga »Moralni žudež« je moderna apologetična knjiga, ki jo bo s pridom uporabljal vsak izobraženec. Velja samo 20 lir in se dobi po knjigarnah.

Koicitida med domačimi zajci se je poglobila. Spomnili smo poročali, da se je med domačimi zajci ali kunce začela zopet pojavljati v velikem obsegu bolezen koicitida, ki povzroča množinsko poginjanje teh domačih živali. Najbolj viden znak te bolezni je pač, da kunce izgube tek po jedi, se drže klavirno in povešajo glave. Bolezen je kužna in more na primer en kunc okužiti vse hlev. Še bolj nevarno za to bolezen je, ako živi perutnina skupno s kunco, ker prav kure prenašajo to bolezen na zajce. Napor naših strokovnjakov, strokovno časopisje in tudi dnevno, so povzročili, da so postali naši kuncerejci oprezní. Spomnili so po večini izločili vse ogrožene živali iz hlevov, kolikor niso same poginile, pričeli so paziti na čistočo v hlevih in zlasti na skrbno izolacijo pred kokošmi. To je imelo ugodne posledice, tako, da je koicitida že znatno popustila in sedaj ni več slišati toliko pritožb o poginjanju domačih zajcev.

Mladina dela. Pri raznih javnih in tudi zasebnih delih v Ljubljani in po deželi vidimo sedaj za prejšnje čase precej nenavaden, sedaj pa zelo razumljiv in simpatičen pojav, namreč mladino, ki dela. To niso običajni mladi težaki, ki jim je težašvo že kar določen poklic, temveč so po večini ali dijaki ali pripadniki kakih drugih poklicev, ki so prišli za težaško delo, da se dostojno preživijo. Marsikdo med njimi ima tudi svoje, za katere skrbi. Od stalnih težakov jih je kaj lahko ločiti: mladostni obrazi, počesani fantovski lasje in pa — zgolj v dokolenkah delajo, medtem ko običajno težak nikdar ne sleče srajce in dela v dolgih hlačah ali v »pumparčah«. Ti mladi fantje — 16 do 20-letni — pa prav tako pridno vihte krampe in lopate, kakor njihovi tovariši pri delu, težaki. Z njimi se sicer prav dobro razumejo, zlasti, ko so težaki spoznali, da ti fantje po pridnosti in zmogljivosti ne zaostajajo za njimi in tudi polirajo z njimi zadovoljni. Vse leto pa smo tudi po malih vrtovih in njivah v Ljubljani in okolici videli vse polno dijakov, pripadnikov inteligenčnih in trgovskih poklicev, kako so pridno pomagali svojem pri obdelovanju zemlje. Nekdani občutek sramovanja težkega dela je naš mladini dandanes postal nerazumljiv, kar je dobro znamenje. V resnici pa je težko in trdo delo tudi najbolj koristen in zdrav šport.

Generalni konzul dr. Hans Brosch umri

V noči od sobote na nedeljo je nenadoma umrl nemški generalni konzul v Ljubljani g. dr. Hans Brosch, ki je bival že več let v Ljubljani ter bil splošno znana osebnost. Njegova močna in krepka postava ni dala slutiti, da ga bo tako nenadoma presenetila kap. Zadnja leta je g. generalni konzul imel obilo dela, saj so mu veliki dogodki naložili na rame ogromno odgovornost, kateri je bil kos kot odlični konzularni zastopnik velike države. Pod njegovim vodstvom je bila opravljena uspešna selitev nemških rojakov pred pričetkom vojne z bivšo Jugoslavijo, dalje obsežna selitvena akcija v zadnjem letu, ne glede na vse druge posele, ki so mu pripadali kot konzularnemu zastopniku v prijateljski Italiji. Odličnega zastopnika nemške diplomatske službe, ki je ležal na mrtvaškem odru v nedeljo in v ponedeljek na žalost v kapelici sv. Nikolaja, so številni prijatelji in znanci, kakor tudi odlični zastopniki javnih oblasti in uradov Ljubljanske pokrajine pospremili v ponedeljek ob petih popoldne na zadnji poti na evangelijsko pokopališče.

Ljubljana

Razdeljevanje krompirja

Prehranjevalni zavod Visokega komisariata za Ljubljansko pokrajino bo začel od 1. avgusta t. l. deliti krompir na »H« odrezke avgustovih živilskih nakaznih po 2 (dva) kilograma na osebo.

Krompir bodo razdeljevali isti trgovci kot do sedaj po ceni 2,25 lire za kilogram.

V interesu potrošnikov je, da takoj naznanijo vsakega trgovca, ki bi prodajal krompir dražje kot po 2,25 lire.

Opozarjamo, da je to zadnja pošiljka ranega krompirja.

Prehranjevalni zavod Visokega komisariata za Ljubljansko pokrajino.

1 Ravnateljstvo I. moške meščanske šole v Ljubljani (Prule) objavlja, da se prične na tej šoli pripravljati tečajji italijanske v sredo, dne 5. avgusta ob 8 in sicer v šoli na Grabnu. Obisk teh tečajev je dovoljen vsem tukajšnjim učencem; za tiste, ki imajo popravni ali razredni izpit iz italijanske, je obisk teh tečajev obvezen.

1 Radio aparate iz shrambe mestne občine bodo odslej lastniki lahko dobivali nazaj, če se izkažejo s pismenim dovoljenjem Kr. Kvesture ter vrnejo potrdilo mestne občine, ob ponedeljkih, petkih in sobotah od 17.30 do 18.30 v stari cukrarni na Poljanskem nasipu št. 40.

1 Plemenito darilo onemoglim v mestnem zavetišču v Japljevi ulici sta naklonili naša ugledna založba »Hrnc« in znana knjigovodnica A. Janežič v Florjanski ulici št. 12-14. Ko sta na prošnjo župana, generala Leona Rupnika, ki jo je naslovil ljubljanskim založbam, knjigarnam, tiskarnam, knjižnicam in nekatere zasebnikom, podarili nekaj sto prekrasnih, popolnoma novih in vezanih knjig za ujetnike in internirance ter tako s svojo dobroto znatno nadkrili druge darovalce, sta sedaj na županovo željo poslali tudi še veliko zbirko slavnih del svetovne literature in slovenskih avtorjev za knjižnico v mestnem zavetišču za onemogle ter s tem spet dokazali, kako vestransko se zavedata svojega kulturnega poslanstva ter srčnih dolžnosti napram potrebnim soobčanom. Z željo, naj bi tudi druga založništva in podjetja posnemala njuno dobro delo, jima mestno županstvo izreka najtoplejšo zahvalo tudi v imenu hvalnih starih in onemoglih ljubljanskih mož in žena v zavetišču.

1 Neznanca gospa — pacientka je podarila 200 lir za kirurško kliniko. Najlepša hvala!

1 Popravni izpiti. Učni tečajji za učence vseh gimnazij pričnejo 1. avgusta. Poučujejo gimnazijski profesorji. Učena nizka. Pri rednem posezanju uspeh zajamčen. Ne odlašajte, vpišite se takoj na Poljanski gimnazij, zdaj Lichtenturnov zavod, dnevno od 9 do 12.

1 Sprejemni izpiti za I. razred gimnazije. Nov tečaj iz vseh predmetov se začne 10. avgusta. Pouk iz vseh predmetov računstvo, sloveščina, zemljepis, zgodovina, prirodopis, risanje) je temeljit. Prijavljanje vsak dan od 9 do 12, Trgovski dom, Gregorčičeva 27, prtiliče.

1 Za dijake inje srednjih, strokovnih, meščanskih in ostalih šol prične posební počitniški stroje-pisni tečaj v četrtek 6. avgusta. Učena zmerna. Največja strojepisnica. Prospekte, informacije daje: Trgovsko učilišče »Christofor učni zavod«, Ljubljana, Dobrobranska cesta 15.

1 Erjavčeva cesta od Igriške ulice do Ceste Viktorja Emanuela bo ob lepem vremenu 3 do 4 dni za vozni promet zaprta zaradi obnovitve cestne prevleke.

1 Obveznikom za oddajo živine Prevodu. Obvezniki bodo dobili bele listke z navedbo, koliko

skupne teže morejo oddati od 1. julija t. l. do 30. junija 1943. Na listkih bodo pripisani tudi lanskí zaostanki neodane teže. Ti zaostanki pa so pripisani tudi zato, da oddano težo lahko vsakdo primerja s svojimi zapiski. Vse obveznike opozarjamo, naj v interesu naše živinoreje ob pozivih na dogone skušajo svoje plemenske živali zamenjati s plemensko slabšo živino neobveznikov. Zaradi lažje zamenjave naj pa živinorejci pripuščajo plemenjakom svoje dobre mlade živali tako, da bo vsakdo, ki zamenja slabšo žival, dobil še brejo žival. Eventualne presečke teže naj obvezniki zaenkrat ne oddajajo drugim zaradi morebitnega poenostave poviška obvezne oddaje. Zlasti sami obvezniki, ki so dolžni še od lani, naj sami prijavijo mestnemu gospodarskemu uradu v sobi št. 35, kdaj imajo žival pripravljeno za dogon, da ne bo potrebne prisilne terjatve.

1 Lanski red Sreda in A bosta imela v torek (in ne, kot je bilo prvotno javljeno, v sredo) uprizoritve »Baletnega večera«, na kar posebno opozarjamo. Vstopnice naj abonenti dvignejo tekom torka dopoldne pri dnevnih operni blagajni. Na sporedu je: »Chopiniana«, Dohnanyjev balet v treh slikah: »Pieretin pajčolan« in Borodinovi »Polovski plesi«. Sodeluje ves balet s solisti: Bravničarjevo, Japljevo, Remskarjevo, Golovinom, Kurbom k. g. in Pogačarjem. Dirigent: D. Zebre, ko-reograf: inž. P. Golovin, načrta za kostume v »Pieretinu pajčolanu«: Jela Villanova, izdelava: gled. krojačnica pod vodstvom Staničeve in Remskarja.

1 Red A bo imel v sredo predstavo Verdijevega »Trubadurja« v sledeči zasedbi: grof Juna Janko, Leonora Heybalova, Azucena Golobova, Manrico Franc, Ferrando Tone Petrovič k. g., Ines Polajnarica, Ruiz Krstancić, cigan M. Gregorin. Dirigent A. Neffat, režiser C. Debevec, zborovodja R. Simoniti.

1 Abonente reda Četrtek opozarjamo, da bodo imeli zadnji abonentski predstavo: Verdijevega »Trubadurja« v petek in to iz tehničnih razlogov.

1 Opera bo ostala zaradi snajenja od 10. avgusta do 2. septembra zaprta.

1 Grozdje na trgu. Že v soboto je bilo na Vodnikovem in Pogačarjevem trgu prvo, iz Gorizije uvoženo grozdje v manjši izbiri na prodaj. V ponedeljek ga je bilo že mnogo. Grozdje je bilo po 10 lir kg. Zanimivo je dalje, da sta dve kmečki dekleti prinesli še lepe borovnice v Ljubljano. Na prostoru za gozdne sadiče sta jih postavili na prodaj. Zahtevali sta za liter 5 lir. Borovnice so bile mahoma prodane. Na trgu je bilo tudi prav mnogo hrusk in breskev. Pripeljano je bilo do 3 vagone tega sadja iz Italije. Na izbiri je bilo v ponedeljek tudi mnogo domače glavnote solate iz Trnovca in Krakovega. Domača cvetača, lepa in zdrava, je bila po 5 lir kg.

1 Smrekovi storži so pripravno kurivo. Med raznimi dobrotami, ki jih daje gozd revnim ljudem, so tudi smrekovi storži. Že v prejšnjih letih so revni ljudje po Rožniku in Golovcu nabirali smrekove storže, jih nosili domov ter si z njimi kurili. Smrekovi storži so kajpak smolnati ter se radi vnamejo ter dajo dovolj vročine od sebe, tako, da si more revna družina s čajnico storžev kar skuhati kosilo. V sedanjih dnevih, ko je povpraševanje za kurivom veliko, pa revni ljudje še bolj marljivo pobirajo te odpadke gozda, jih nosijo domov ter si z njimi kurijo.

1 Oves na deželi in v Ljubljani. Edino žito, ki še ni požeto, je v naših krajih oves, ako seveda ne štejemo prosa, ki ga pri nas žanjejo okoli Malega Šmarina. Kakor vse drugo žito, ki je skoraj že vse omlačeno, pšenica, rž, ječmen, tako kaže tudi oves letos prav dobro in so ga kmetje v resnici tudi več zasejali, dobro vedo, da bo to izvrstno krmlivo za svojo živino, zlasti pa za konje in za perutnino. Tudi ljubljanski kmetje so posejali na svojih njivah okoli Ljubljane precej ovsu. Oves bodo želi pri nas čez kak teden, dva. Tudi v Ljubljani imamo na najlepši točki zanimivo njivo, posejano z ovsem, namreč v Titovskem parku, tam, kjer je mestna mladina nekoč tolkla teniške žoge z loparji. Ta oves je zasejala mestna vrtnarija, ki pač potrebuje oves za svoje konje in si je tako preskrbela vsaj nekaj te potrebne krme.

Naročajte »Slovenca«!

Naznanila

GLEDALISCE Opera: Torek, 4. avgusta ob 17: »Trubadur«. Red A. — Sreda, 5. avgusta ob 17: Baletni večer Lanski abonema Sreda in B. — Četrtek, 6. avgusta ob 17: »Trubadur«. Red Četrtek.

RADIO. Torek, 4. avgusta: 7.30 Slovenska glasba — 8. Največja časa. Poročila v italijanski. — 12.30 Plošča — 12.30 Poročila v slovenski. — 12.45 Na harmonio igra Vlado Golob — 13. Nakupoved časa. Poročila v italijanski. — 13.15 Poročila Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenski. — 13.20 Klasični orkester vodi dirigent Manno — 14. Poročila v italijanski. — 14.15 Koncert Radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Stjanec — Glasba za godalni orkester — 14.45 Poročila v slovenski. — 17.15 Orkester vodi dirigent Segurini — 19.30 Poročila v slovenski. — 19.40 Operna glasba — 20.30 Komentar dnevnih dogodkov v slovenski. — 20.30 Vojške pesmi — 20.45 Orkester, vodi dirigent Petralla — 21.15 Koncert Komornega zbora, vodi dirigent D. M. Stjanec — 21.40 Koncert violinista Karietana Burzerja, pri klavirju Marijan Lipovšek — 22. Moderne pesni, vodi dirigent Zeme — 22.45 Poročila v italijanski.

LEKARNE. Nočno službo imajo lekarne: mr. Leustek, Resljeva c. 1; mr. Bahovec, Kongresni trg 12 in mr. Komotar, Viš. Tržaška c. 48.

POIZVEDOVANJE. Opozorilo. Vzete so bile v četrtek, dne 30. julija 1942 živilski nakazniki št. 84.893 in št. 84.892. Kdor bi jih izsledil, se prosi, da proti nagradi javi upravi »Slovenca«.

Prijet tat. Neki France se je v popoldanskih urah skozi okno vtihotapil v Rušah v neko hišo in ukradel gumijevu cev za kolo in razno obleko. Ko je s svojim plenom hotel oditi čez vrt, je imel smolo. Upravitelj hiše, ki je prav ta čas fotografiral na vrtu, ga je prijel in mu odvzel ukradene predmete.

Nesreče. V nekem mariborskem industrijskem podjetju je delavec Dominik Kresnik potiskal vozček, naložen z betonom. Na umikališču pa se je vozček iztril, se prevrnil in ves tovor je padel Kresniku na nogo in mu je prelomil. — 30 letni Anton Sprah iz Orehove vasi pri Mariboru si je med delom zastrupil kri. Prepeljal so ga morali v mariborsko bolnišnico. Lesnemu delavcu Alojziju Koprivniku s Padeškega vrha je padel težak hlood na levo nogo in mu jo zlomil.

Iz Hrvaške

»Ustaška pobleda« je naslov knjigi, ki jo je spisal Mije Bzik ter je posvečena »vsem ustašem delavcem, ki so izven domovine prvi stopili pod Poglavnikovo zastavo borbe in z njim zdržali do konca zmage«. Ze ta podnaslov pove, kaj vsebuje knjiga, ki je samo nadaljevanje druge Bzikove knjige »Ustaška borba«. Tako Hrvati pišejo sedaj zgodovino svojega pokreta, ki je pripeljal k Nezavisni Hrvatski Državi. Knjiga se zaključuje s Poglavnikovo koračnico.

Na Hvaru je umrl šolski nadzornik in veliki ustaški borec Mate Zaninovič. V mladosti se je bavil tudi z literarnim delom ter je bil vedno med prvaki hrvatskega učiteljstva.

Varaždin v spomin obletnice Nezavisne Hrvatske. Ob obletnici ustanovitve Nezavisne Hrvatske Države je občinski svet v Varaždinu sklenil, da bo preuredil Kapucinski trg v središnji trg vsega mesta ter ga imenoval v spomin tega dne Trg 10. travnja 1941. Za regulacijo tega trga je nakazanih 3 milijone kun. — Prav tako tudi regulirajo reko Dravo v Varaždinu v daljavi 1300 m. Tu je namreč Drava odnesla mnogo plodne zemlje ter napravila docela nov tok. Za to regulacijo so odobrili 2 milijona 800.000 kun.

Iz Srbije

Skrb za zdravo živino. Ker gre Srbom sedaj za to, da ohranijo čim več zdrave živine, je vlada sklenila, da imajo vsi veterinarji dolžnost po enkrat na mesec brezplačno obiskati vse občine svojega rajona ter tam brezplačno pregledovati in zdraviti živino, zlasti pa cepiti proti raznim nalezljivim boleznim. Prav tako je vsak živinodržavnik obvezan, da tedaj drž. tudi predavanje, kako se nudi živini prva pomoč ter kako se je treba braniti pred nalezljivimi boleznimi. Od te dolžnosti odvzuje živinodržavnik samo še najnujnejša pomoč pri kakšni živinski bolezni. Za to delo se določi živinodržavnikom posebna pavšalna nagrada. Prav tako pa morajo živinodržavniki obratni v vsaki občini cega pismenega človeka, ki mu nudi pomoč pri organiziranju cepjenja in pri cepljenju, v nobenem primeru pa ta človek ne sme cepiti živine niti ne v prisotnosti živinodržavnika.

Dolgin - Debeluh - Ostrogled

Risbe ROM — Besedilo po K. J. ERBENU

59.

JEZEN PRIME CAROVNIK DEKLICO ZA ROKO IN JO ODPELJE PROČ.

60.

KRALJEVIC JE VES DAN HODIL DO GRADU IN GLEDAL OKAMENEO ZIVLJENJE. TU JE VIDEL KRALJEVICA, KI JE ZAMAHNIL Z MECEM, PA V TEM HIPU — OKAMENEL.

Kaj je novega pri naših sosedih?

Iz Gorizije

Po njivah kradejo krompir. V zadnjem času so časopisi že večkrat poročali, da so tu pa tam neznani zlikovci ponoči na njivah izkopali in odnesli zoreči krompir. Taka nezgoda je zadela tudi kmeta Alojzija Remca iz Osceca, kateremu so tatinski rokomavhi na njegovi njivi na Vittugio izgrebli in ukradli približno 1 kvintal krompirja. Mož je tavno naznanil orožnikom, ki sedaj neznane uzmoviče pridno iščejo.

Z Gorenjskega

Kamnik na Gorenjskem. Šef civilne uprave je določil, da se okrogno mesto Kamnik odslej imenuje Kamnik na Gorenjskem (»Stein in Oberkrain«).

Nesreče. Premikač Franc Zidar je na kolodvoru Bohinjska Bistrica padel s lokomotive in se hudo poškodoval na desni nogi. — Pri trdki Merkur v Kranju zaposleni skladiščnik Jožef Rehberger si je med delom zlomil levo nogo. Oba ponesrečenca so prepeljali v bolnišnico na Golnik.

Šivalni tečaj v Kropi. Te dni je bil zaključen desetdnevni šivalni tečaj v Kropi, ki ga je obiskovalo 24 žen. Voditeljica Klamp je s svo-

jim praktičnim znanjem pokazala ženam, kako se lahko iz starih stvari napravijo zopet lepe in okusne obleke. Ob koncu so žene razstavile svoja dela, ki so splošno ugajala.

Umrla je v občinski sirotišnici v St. Vidu nad Ljubljano v visoki starosti 91 let najstarejša žena v St. Vidu Katarina Žigon. Bila je vdova po vrtnarju.

S Spadnjega Štajerskega

V mariborski bolnišnici je umrl 36-letni ključavničar državnih železnic Maks Dabringer iz Maribora. — V visoki starosti 85 let je umrla v Mariboru posestnica Cecilija Pevec. V Celju je umrl v starosti 50 let trgovec in posestnik Filip Snabl. V Belgradu je umrl Celjan Rafael Salmič, dipl. trgovec. Po končani gimnaziji v Celju in po trgovskih študijah na Dunaju je deloval pri raznih trvdkah, nazadnje je bil korespondent pri Agrarni banki v Belgradu. — V Trbovljah je umrl gozdarski inženir Adalf Vidra, star 62 let.

Ljudsko gibanje v Mariboru. V drugi polovici julija je bilo v Mariboru rojenih 108 otrok in sicer 52 dečkov in 56 deklic. Umrla je 50 oseb, 26 moških in 24 ženskih. Poročilo se je 49 parov.

Sport

Pet narodov na atletski prireditvi v olimp. stadionu

Berlin, 2. avgusta.

Za nami je največja letošnja lahkoatletika prireditve. V olimpijskem stadionu so vihrale danes italijanske, nizozemske, finske, madžarske in nemške zastave — znamenje, da se borijo v areni predstavniki omenjenih narodov. Precej zanimanja je bilo za atletsko revijo v Berlinu. Na stadionskih tribunah se je nabralo 35.000 gledalcev, dva bloka sedežev pa sta bila rezervirana za ranjene, ki so bili gostje državnega športnega vodje.

Znamke, katere so dosegli atleti na današnjih mednarodnih tekmah so bile mestoma prav dobre, v celoti pa so le za pičle razlike zastajale za onimi, katere so dosegli v mirnih časih. Padel je celo nemški rekord v skoku s palico, razen tega pa so zvišali to ali ono letošnje evropsko znamko.

Prireditve so otvorili s tekmo na 100 m. Tu se je sestalo 7 sprinterjev, o katerih je bilo znano, da so vsi sposobni preteči to progo izpod 11 sekund. Prvi je bil Nizozemec Osendarp, ki je zmagal v 10,8 sek. Tik za njim je bil Nemec Mellerovic. V teku na 200 m pa se je Mellerovic revanširal Nizozemcu za poraz na 100 m. Mellerovic je zmagal v 21,5 sek. in potisnil Osendarpa na drugo mesto.

Ostali izidi so bili:

tek na 400 m: Lanzi, Italija, 47,5 sek. (Lan-

zi je tekel dejansko brez konkurence: Nemec Harbig tokrat ni tekmoval);

tek na 800 m: Seibert, Nemčija 1:54,2 min.; tek na 1500 m: Seidenschmer, Nemčija, 3:51,2 min.;

10.000 m: Beviacqua, Italija 30:54,8 min.; skok v višino: Nicklon, Finska in Compagner, Italija, 1,97 m;

skok s palico: Glötzner, Nemčija 4,17 m (nov nemški državni rekord);

krogla: Wölke, Nemčija, 15,87 m; metanje kljavi: Storch, Nemčija, 54,60 m; disk: Tosi, Italija 48,92 m;

kopje: Pektor, Nemčija 68,78 m.

V štafeti 4 krat 100 m so bili Nozozemci nedosegljivi in so dosegli prvo mesto. Zmagali so z naskokom 8 m pred Madžari in Nemci. V splošnem opažamo, da so se tokrat Finci slabše odrezali. Upoštevati pa je treba, da so nastopili le z nekaterimi atleti. V metanju koplja so dosegli po Järvinenu drugo mesto.

Pri današnji prireditvi je bilo tudi nekaj ženskih točk. Schulze je pretekla 100 m v 12,3 sek., Solmsova je skočila v višino 1,58 m. Mauermayerja pa je dosegla v disku odlično znamko 44,98 m.

Po končani prireditvi so podelili Italijanu Lanziju častno nagrado propagandnega ministra dr. Göbbelsa.

Razvoj »crawla« od Healyja do Japoncev

Nič ni na svetu novega in tudi crawl ne. Plavalci so ga že stari narodi. Stare slike iz osmega do petega stoletja pred Kr. dokazujejo, da so Grki in Asirci že takrat poznali plavalni slog, o katerem dandanes mislimo, da je izum sodobnega športa.

Tudi danes čitamo o primitivnih narodih, ki gojijo neke vrste crawl. H. Dengler, ki je ob Rio Madeira proučeval življenje Indijancev, poroča, da je videl le redke primere plavanja po žabje, pač pa po večini urno smukanje po vodi v crawlu.

V naših krajih pa plavalni šport še nima kaj večje tradicije. Plavanje naše starejše generacije je bilo v glavnem počasno in udobno. Na deželi so plavalci največ po pasje in vznaki, redkejši pa so bili tisti, ki so obvladali tudi prsno plavanje ali pa celo po mornarsko. K temu je treba pristeti še violino ali bočno plavanje in s tem bi bili izčrpani vsi načini plavanja, katere so gojili pri nas okrog l. 1900. in vse do konca svetovne vojne.

Precej zaslug za razvoj evropskega plavanja imajo vojaške oblasti, zlasti pa mornariški oddelki. Avstralski in nemški mornarji so se učili prsne plavanja. Angleži in Amerikanci pa so se opirali Trudgenovega sloga, ki je bil nekoč predhodnik crawla v Evropi. Trudgenov način plavanja so imenovali pri nas mornarsko ali špansko plavanje. Plavalec je rezal vodo z rokami izmenoma, zdaj desno, zdaj levo, glavo je držal visoko nad vodo, z nogami pa se je pogajal v izdatnih, toda počasnih strigih.

Velikansko navdušenje je vzbudil l. 1906. v Hamburgu Avstralec Cecil Healy, ki je nastopil na nemškem prvenstvu s crawlom. Takrat so Nemci prvič videli »dihanje pod vodo« in penečo se vodo nad petami — pa še nekaj, kar je bilo naravnost fantastično, čas na 100 m 1 min. 11,6 sek.! To je bil pravi triumf crawla in Healy je moral nazaj v vodo, da pokaže tajne svojega plavanja.

Šest let pozneje je bila olimpiada v Stockholmu. Evropejcem se je zopet nudila senzacija. V hrbtnem plavanju so imeli prvič priliko videti hrbtni crawl, ki ga je pokazal Amerikane Hebner. Ni ga samo pokazal, je tudi zmagal in razočaral vse nasprotnike, ki so plavalci v starem somernem »germanic« slogu.

Ko smo že omenili olimpiado v Stockholmu, ki se je vršila l. 1912., si oglejmo še rezultate, ki so jih takrat dosegli:

100 m prosto: Kahanamoku, Amer. 1:03,4.
100 m hrbtno: Hebner, Amer. 1:21,4.
200 m prsno: Bathe, Nemčija, 3:01,8.
400 m prosto: Hodgson Kanada, 5:24,4.
1500 m prosto: Hodgson, Kanada, 22:00.

Navedeni rezultati so vsakekor dobri, dosegli so jih najboljši plavalci vsega sveta in to po sistematičnem delu, ki je segalo precej let nazaj, kajti prva moderna olimpiada je bila že l. 1896. v Atenah.

Naš plavalni šport je še mlad, razvil se je dejansko šele nekaj let pred otvoritvijo športnega kopališča Ilirije, vendar so naši plavalci v kratkem času tako napredovali, da so sposobni precej boljših časov od onih, ki so zadoštovali za vsa svetovna prvenstva na olimpijadi v Stockholmu.

Cecil Healy, ki je prvič pokazal crawl v Evropi, je bil Avstralec. Vendar, tudi Avstralija ni domovina crawla. Pripovedujejo, da so ga Avstralski prevzeli po prebivalcih južnomorskih

otokov, ki so plavalci z deskami v rokah. Po tehniki avstralskega crawla sodeč, je to verjetno, zakaj gibanje teh plavalcev z nogami je zelo preprosto: z nogami tolčejo po vodi, v rokah držijo desko in se tako precej urno pomikajo naprej.

Važen mejnik v razvoju crawla je nastal z nastopom Weissmüllera. Kar je Schneider v alpski smuški tehniki, Nürmi v tekih, to je Amerikane Weissmüller v plavanju. Ko je v enem samem letu, t. j. od pomladi 1921. do 1923. postavil kar 21 novih svetovnih rekordov, je opozoril ves svet nase.

Kako je plaval Weissmüller? Njegova in njegovega trenerja Bacharacha zasluga je, da se je gibanje z nogami izpopolnilo. Medtem, ko pride noge pri avstralskem slogu previsoko nad vodo, kar pomeni izgubo energije, striže Weissmüller z nogami pod vodo. Pete dviguje le do vodne gladine, noge pa krči v kolnih le malenkostno. Weissmüllerjev slog ima še dandanes veljavo.

Ameriški plavalni šport se je razvil šele konec preteklega stoletja. Vse do časa, ko so se začeli tudi Japonci udeleževati olimpijskih iger, so si priborili Amerikanci vsa prva mesta v crawlu. Ko pa so se pojavili Japonci, so presenetili: na olimpijadi v Amsterdamu so dohiti najboljši na svetu, štiri leta pozneje pa so jih tudi prehiteli. Uspehi Japoncev pa niso zagotovo, če vemo, da sega njihova plavalna tradicija že sedem stoletij nazaj! Japonci so bili od nekdaj navdušeni plavalci, crawl pa so gojili že v časih, ko so tekmovali po Evropi in Ameriki le v starih načinih plavanja.

Med Japonci in Amerikanci se je vnela huda borba za svetovno prvenstvo v plavalnem športu. V tej borbi se je razvila plavalna tehnika do najnoveših popolnosti, znamke svetovnih rekordov pa so se začele pomikati navzgor. Po zaslugi Japoncev so se izpolnile tudi metode treninga. Medtem, ko so mislili strokovnjaki starejšega kova, da je tekmovalno plavanje le za odrasle, so presenetili Japonci s 15- in 16-letnimi dijaki, ki so bili med najboljšimi na svetu. Japonci so tudi pokazali, da ne zadočujejo plavanje na kratke proge, pač pa da mora biti vsak tekmovalce sposoben, da z lahkoto in brez truda obvlada »dolge sprehode« po vodi.

Veslaška regata v Grünauu

Nemška veslaška zveza je priredila včeraj svoje 3. vojno prvenstvo. Na olimpijskem tekmovališču v Grünauu je bilo zbranih 260 veslačev z 69 čolni. Med tekmovalci je bila več ko polovica vojakov. Spored je obsegal 12 točk tekmovalja. Najuspešnejši so bili berlinski veslači, ki so odnesli pet zmag. K tekmovalju v osmercu so se prijavili 6 moštve. Progo so nekoliko skrajšali in je merila le 1500 m. Zmagalo je berlinsko moštvo Alliance-Grünauu v času 4:40 min. Kot drugi so priveslali na cilj predstavniki Hamburga, tretje mesto je pripadlo spet Berlinčanom, četrto pa Dunajčanom.

Prvenstvene prireditve na Hrvaškem

Atletika in plavalna sezona se je včeraj tudi na Hrvaškem vzpela do vrha. V Zagrebu so tekmovali za atletsko prvenstvo, v Bjelovaru pa je bil plavalni dan ustaške mladine.

V splošnem si je priboril atletsko prvenstvo zagrebški HASK, Concordia pa je dosegla drugo

E. I. A. R.

Le principali trasmissioni del mese di agosto 1942-XX
Glavne oddaje v mesecu avgustu 1942-XX

OPERE LIRICHE:

Giulietta e Romeo di Riccardo Zandonai	Lunedì 3
La Fiamma di Ottorino Respighi	Sabato 8
La Walkiria di Riccardo Wagner	Martedì 11
La morte di Frine di Ludovico Rocca e	Sabato 15
Il diavolo nel campanile di Adriano Lualdi	Martedì 18
Rigoletto di Giuseppe Verdi	Giovedì 20
Emiral di Bruno Barilli	Domenica 23
	Sabato 22
	Martedì 23
	Sabato 22
	Lunedì 31

CONCERTI SINFONICI:

Concerto diretto dal Maestro Alberto Erede	Lunedì 24
Concerto diretto dal Maestro Pedro De Freitas Branco	Mercoledì 26
Concerto diretto dal Maestro Fernando Previtali	Domenica 30

CONCERTI DI MUSICA DA CAMERA:

Concerto della violinista Pina Carminelli	Martedì 4
Concerto della pianista Liliana Vallazza	Giovedì 6
Concerto del Trio Artis di Roma (Sassoli-Tassinari-Sabatini)	Mercoledì 12
Concerto del pianista Nino Rossi	Venerdì 14
Concerto del Quarteto E. I. A. R. pianista Arnaldi	Mercoledì 19
Concerto del violoncellista Massimo Amphitheatroff	Venerdì 28
Concerto della pianista Maria Luisa Faini	Domenica 23
Concerto del violinista Arrigo Serato	Giovedì 27
Concerto del soprano Alba Anzellotti	Venerdì 28

COMMEDIE:

Le scarpine di Ramarro di Molca e Quazzolo	Lunedì 3
I nostri sogni di Ugo Betti	Martedì 4
La fatica di Sisifo di Gian Capo	Venerdì 7
Il malato immaginario di Molière	Lunedì 10
Ruota di Cesare Vico Lodovici	Giovedì 13
I malcontenti di Carlo Goldoni	Martedì 18
Il perfetto amore di Rob. Bracco	Sabato 22
Nozze di Antonio Cecov	Lunedì 24
Il mito di Armando di Gino Valori	Giovedì 27
Amore senza stima di Paolo Ferrar	Sabato 29
La casa sopra le nuvole di Alessandro Brissoni	Domenica 30

RIVISTE E COMMEDIE MUSICALI:

La dolce calamita di Riccardo Morbelli	Giovedì 6
Notte senza stelle di Guasta e De Torres	Mercoledì 12
Storia di un'operetta di R. Aragno	Mercoledì 12
Pulcinella di Gino Valori	Venerdì 21

OPERE:

Julija in Romeo, Rih. Zandonai	ponedelj. 3.
Plamen, Oto Respighi	sobota 8.
Walkirija, Rihard Wagner	torek 11.
	sobota 15.
	torek 18.
Frinova smrt, Ludvik Rocca, in Vrag v zvoniku, Adrian Lualdi	četrtak 20.
	nedelja 23.
Rigoletto, Josip Verdi	sobota 23.
	torek 25.
Emiral, Bruno Barilli	sobota 29.
	ponedeljek 31.

SIMFONICNI KONCERTI:

Koncert z dirigentom mojstrom Albertom Erede	ponedelj. 24.
Koncert z dirigentom mojstrom Pedro De Freitas Branco	sreda 26
Koncert z dirigentom mojstrom Fernando Previtali	nedelja 30.

KONCERTI KOMORNE GLASBE:

Koncert violinistinj Pine Carminelli	torek 4.
Koncert pianistinj Liliane Vallazza	četrtak 6.
Koncert Tria Artis iz Rima (Sassoli-Tassinari-Sabatini)	sreda 12.
Koncert pianista Nino Rossi	petek 14.
Koncert kvarteta E. I. A. R. pianista Arnaldi	sreda 19.
Koncert violoncellista Maksa Amphitheatroff	petek 21.
Koncert pianistke Marije Luize Faini	nedelja 23.
Koncert violinista Arrigo Serato	četrtak 27.
Koncert sopranistinj Albe Anzellotti	petek 28.

DRAME:

Plesni čevlji iz Ramarra, Molca in Quazzolo	ponedeljek 3.
Nase sanje, Ugo Betti	torek 4.
Sisifov trud, Zan Capo	petek 7.
Namisljeni bolnik, Molière	ponedeljek 10.
Kolo, Cesare Vico Lodovici	četrtak 13.
Nezadovoljneži, Carlo Goldoni	torek 18.
Popolna ljubezen, Robert Bracco	sobota 22.
Zenitev, Anton Cecov	ponedeljek 24.
Armandov mit, Gino Valori	četrtak 27.
Ljubezen brez spoštovanja, Pavel Ferrar	sobota 29.
Hiša nad oblaki, Aleks. Brissoni	nedelja 30.

REVIJE IN OPERETE

Sladka neznoda, Rihard Morbelli	četrtak 6.
Noč brez zvezd, Guasta in De Torres	sreda 12.
Povest neke operete, R. Aragno	sreda 19.
Pavliha, Gino Valori	petek 21.

mesto. S te prireditve omenjajo nekaj podrobnih izidov: Buratovič je skočil v daljino 6,41 m, na 200 m je bil prvak Vanič (HASK) v času 23,4 sek., v disku je zmagal Marjan z 38,73 m, v skoku v višino pa Avramovič, ki je preskočil 1,70 m.

V Bjelovaru so priredili včeraj prvo plavalno prvenstvo ustaške mladine. Hrvaškega športnega vodjo Miška Zebića je zastopal strokovni referent Mirko Sušić. Med plavalci se je najbolj obnesel Stakula iz Dubrovnika, ki je preplaval 50 m prosto v 28 sekundah. Na sporedu je bil tudi večji waterpolo turnir, ki je dal naslednje izide: Zagreb je premagal Baranjo z 10:1, Bjelovar je odpravil isto moštvo s 4:2, Karlovčani pa so igrali z Zagrebčani z izidom 4:0.

Šport v kratkem

Musina, temperamentni boksar iz Gorizije, stoji spet pred novo nalogo. Poročali smo nedavno, da je odpravil orjaškega Šveda Trandberga, v jeseni pa se bo spoprijel z nemškim prvakom Vogtom. Gre vsakekor za Schmellingovo nasledstvo, o Maksu samem pa čitamo, da se letos ne bo boril.

Pet dneve švicarske kolesarske dirke so se udeležili tudi inozemski tekmovalci. Med njimi je zasedel prvo mesto Italijan Brambilla, ki je v splošni kvalifikaciji četrty.

V Bratislavi je bila meddržavna tekma med Italijani in Slovaki v grško-rimski rokoborbi. Zmagali so italijanski tekoatleti v razmerju 4:3.

Hrvaško državno prvenstvo v rokoborbi si je priborila enajstorica Meteorja iz Zagreba. Concordia in Sparta sta na drugem, oziroma tretjem mestu.

Precej zanimanja pa je bilo med prijatelji lahke atletike za izide letošnjega francoskega prvenstva v Bordeauxu. Dosegli pa so le šibke rezultate. O sprinterju Valmyju, katerega so pričevali med najboljših bržce čitamo, da je le s težavo zmagal v teku na 100 m, štoparice pa so pokazale pičlo znamko 11,1 sek. Edini rezultat evropske veljave je postavil Gallet v teku na 1500 metrov. Dosegel je 3:56,5 min.

Z velikim zanimanjem so čakali včeraj v Zürichu na zaključek krožne kolesarske dirke po Švici. Na četrti, to je predzadnji etapi je vodil v splošnem Kübler, sobotni prvak pa je bil Sommer. Tekom včerajšnjega dne pa se je polastil vodstva Buchwalder, ki je zasedel prvo mesto.

O Gundarju Haegguro poročajo, da se je spet lotil novega svetovnega rekorda. Njegov peti letošnji rekord naj bi padel v teku na 300 m, katerega drži Kälerner s časom 8:09,0 min. V družbi izbranih tekačev se je lotil Haegg na prireditvi v Gaevelu rekorda na 3000 m. Dosegel pa je »samo« 8:09,4, kar je sicer sijajna znamka, ne pomeni pa novega rekorda. Drugi je bil Höllström v času 8:10,4, tretji pa Rudersson 8:11,4. Presenetljive so drobne razlike med »tekaškim čudom« in njegovimi zasledovalci! Na isti prireditvi je skočil Vestberg s palico 4,06 m.

Berlinski športniki imajo vsak dan zanimive prireditve v ljudskem vrtu ob Charlottenburškem svetliniku. Včeraj so tekmovali za berlinsko prvenstvo v žoganju s pestjo. Prisostvovalo je 25.000 gledalcev, zmagalo pa je moštvo berlinskih telovadcev.

Sardine

Kako prijetno je biti zakonski mož! Pride zvečer domov, pa mu žena pogreje kosilo ali mu skuha prijazno juho, zdusi kako zelenjavo ali mu ocvrta dva jajčka. Samec pa, samec — kako klavrna je njegova večerja! Iz dneva v dan, večer za večerom poživa košček klobase in kosček cenenega sira.

»Pa vzemi enkrat sardine v olju, Luka!« — »Zakaj ne?« — »Mi ni nekaj prav.« — »Kaj ti ni prav?« — »Zastran sardin?« — »Vprašaj branjevec.« — »Saj, zastran sardin.« — »Cena?« — »Tudi cena.« — »Saj so se sardine zdaj vendar tako pocenile.« — »Saj to je tisto!« — »Pravi Luka.« — »Koliko stanejo sardine v olju, recimo, pri tebi?«

Branjevec Zrgec vzame škatlino s police: »Trideset fenigov.« — »Zame?« — »Kaj zame?« — »Za vsakega.« — »Koliko zaslužijo pri njih?« — »No, tako, tako, kakor se mara.«

Luka računava: »Dva odstotka je za prometni davek,« pravi, »potem imaš luč, najemino in prostor moraš tudi imeti sražen in papirja za zavijanje ne dobiš zastonj in slednjič živeti moraš tudi — deset odstotkov se te mora prijeti, kaj praviš?« — »Bo tako nekako, bo!« — »Sardine ti pa nekdo dobavlja, ker jih sam ne loviš,« nadaljuje Luka. »Tisti človek jih pa tudi ne lovi z golimi rokami, jih mora nekje kupiti in pri njih tudi nekaj zaslužiti. Če ti je tisti človek prodal sardine za dvajset fenigov, je kvečjem sedemnajst fenigov zanje dal. Ima pa tudi svoje stroške, zastopnika — bo tako ali ne, Gašper?« — »Kajpak bo!« priklama Gašper.

Luka si mane roke, ko vidi, da jo je leno

izpeljal: »Torej stane veletrgovca škatlina loco sedemnajst fenigov. Sardine pa niso prišle kar same od sebe leskaj, temveč so morale potovati. Vsi pa vemo, da potovanje stane. Potovanja izobražujejo, zastoj pa je niso. Za en fenig tudi sardina ne pride daleč. Pa naj bo, vzemimo, da so sardine prišle s Sardinije za en fenig na tvojo polico, potem stanejo tam doli, kjer jih delajo, še šestnajst fenigov.«

Branjevec je šel z roko preko čela: »Vse lepo in dobro, Luka — prav zares ne vem, kam meriš?« Sedemnajst fenigov je kar lepa cena, bi rekel.

Pa jo je Gašpar staknil: »Kar lepa cena,« praviš? Moreš ti narediti takole škatlino za šestnajst fenigov? Rad bi te videl. Niti tehle šest ribic ne spraviš vanjo kakor se spodobi — za tistih tvojih šestnajst fenigov!« — »Množina nanesa, Luka, množina!« — »Da more biti Gašper tako neumen, je Luka zmajeval z glavo.« — »Množina stane pa tudi množino denarja. Prvič hoče človek, ki sardine dela, pri sardinah tudi zaslužiti. Dovoliva mu dva feniga pri škatlji. Zda pa pride na vrsto lepa škatlina. Kar pet fenigov moraš računati za škatljo, Gašper!« — »Dobro. Računam pet fenigov.« — »Ostane?« — »Kaj naj ostane?« — »Luka maha z rokami, ves nepotrepljiv in nervozen.« — »Logični sklep, Gašper! Če trgovce s sardinami dobi za škatljo šestnajst fenigov, hoče pri nji zaslužiti dva feniga in ga velja škatlja sama pet fenigov, potem mu ostane — no, koliko mu še ostane, Gašparone?« — »Devet fenigov.« — »Prav, Gašper! Za sardine je pa treba tudi olja. Koliko velja olje, recimo, pri tebi?« — »Marko štirideset,« odgovoril branjevec. — »In za koliko škatel bi bil liter?« — »Zugec prečni in uravi: »Približno štirinajst.« — Zmagoslavno po-

vzdigne Luka kazalec: »Zdaj mora mož že doplačati!« — »Zakaj?« — »Devet fenigov ima in deset fenigov ga velja olje! Pri vsem tem pa še ni ene ribice v škatlji. Sardine morajo umiti, obglaviti, iztrebiti, nasoliti, odbrati in zapreti. Pet minut dela pri eni škatlji menda ne bo preveč rečeno. Naj mož, ki opravlja to delo, dobi na uro eno marko, tedaj nasnaži, obglavi, iztrebi, na soli, odbere in zapre za tisto marko na uro dvajset škatel, torej pride na škatljo okroglo osem fenigov, brez socialnih dajatev.«

Ves prepašen stegne Zugec roke kvišku: »Zdaj že doplača devet fenigov!« — Luka žari: »Saj prav to ti hočem dopovedati! Pa še več doplača!« — »Še več?« — »Saj! Sardine!« — »Sardine sploh nič ne veljajo,« pripomni Zugec. — »Res je! Dokler v morju plavajo. Pa nekdo jih mora iz morja dobiti, nekdo jih mora na trnek ujeti! Si že katerikrat lovil s trnkom, Gašper?« — »Več, koliko časa moraš čakati, da riba prime?« — »Ne bom dal v račun, da odrasli lovijo sardine. Prepustiva ta posel otrokom! Recimo, tam nekje na skalnati obali na Sardiniji sedi sivobradat ribič s svojimi dvanajsterimi otroki. Me dohajaš, Gašper?« — »Dohajam. Ribič z dvanajsterimi sivobradatimi otroki!« — »Tepe! Ribič je sivobradat, ne pa otroci!« — »Zakaj?« — »Ker se ne brije!« zmerja Luka. »Ribič gre torej vsak dan z dvanajsterimi otroki ven na morje in posadi dvanajst otrok lepo po vrsti drug poleg drugega na breg, da vsakemu palico s trnkom v roko, postavi poleg vsakega škatljo črvov in pravi: Alo, otroci, zdaj pa! In dvanajst otrok lovi. Zato pa morajo biti plačani, od tega živi stari ribič in dvanajst otrok.« — »Mati pa ne?« je Gašper strupen. — »Kajpak, mati tudi! Pa ta ne sedi na bregu in

ne lovi!« — »Zakaj ne?« — »Moj Bog! Kere — Luka obupno lovi besede — »ker mora nekdo biti doma, ker mora nekdo hišo varovati!« — »Zdaj kriči tudi Gašper: »Vsa tvoja računarija nima ne glave ne repa. Sardine stanejo trideset fenigov in konec!«

Luka zmaže z glavo: »Nisva zdaj pri tvojih sardinah, Gašper, temveč pri očetu z dvanajsterimi sivobradatimi otroki, ki lovijo na trnek. Kaj misliš, koliko dobi?« — »Tri marke na dan,« misli Gašper. — »Računaš pač, kakor ti je dano!« se posmehuje Luka. »Od treh mark bosta morda sita oče in mati, no, zastran mene lahko še dva otroka. Pa samo takrat, če sardine sami pojedjo. Če pa sardine sami pojedjo, ne dobiyo treh mark. In če ne dobiyo treh mark, ne morejo imeti vrta. In če vrta nimajo, tudi črvov nimajo. In če črvov nimajo, ne morejo loviti na trnek. Potem gre vsa računarija k vragu! Računaš, kakor pač znaš, Gašper! Možakar mora imeti na dan najmanj svojih šest mark.« — »Privolim.« — »Vendarle!« vzdihne Luka. »Da končam: Naj vjame vsak otrok na dan dvajset sardin, tedaj imajo vsi skupaj na dan dvestotideset sardin, za katere dobiyo šest mark. Potem staneta po Močnikovih računici dve sardini pet fenigov in tistih šest, ki so v škatlji, petnajst fenigov.«

Branjevec Zugec je bil ubit: »Saj, po tem ta kem doplača mož za vsako škatljo, ki jo jaz prodam za trideset fenigov, čistih štiri in dvajset fenigov.« — »In to je tisto! Zato ne jem sardin v olju!« — »Zato ne, Luka?« — »Ne maram nikogar oškodovati!« — »Samo zato ne, Luka?«

Pa pravi Luka potihoma: »Zato ne in pa, ker nimam ključa, da bi škatljo odprl.«

(Jo Hanns Rösler.)

Miklova Zala

SPISAL DR. J. SKET

RIKALF. GODEC

431.

Z zobmi je škripal turški poveljnik. Oči so mu žarele od togote in jeze nad Mirkovim govorjenjem: »Vrzite predrzneža in njegove tovariše v najglobljo ječo v gradu. Stražite dobro to kačo zalego! Jutri jim bomo kožo rezali s telesa, drugega za drugim pekli na ražnju. Strašno, mučeniško smrt moramo pripraviti tem drznim kristjanskim psom!«

432.

Mirka in tovariše so odpeljali v ječo. Tresoglav pa je odgrnil platneno zaveso in rekel poveljniku: »Ne bi bil mislil, da se bo ta mladič obnašal tako predržno. Smrt vidi pred seboj, a se nič ne gane.« — »Razjezil me je pes s to drznostjo,« je rekel poveljnik. Zato bom jutri njega in tovariše djal ob glavo. Naj spozna, kako ravna nečloveški sovražnik s kristjani.

433.

»Tvoji hčerki Almiri pa ne morem pomagati. Naj si izbere drugje drugega moža za svoje plačilo. Le Zala edina more rešiti svojega ženina in moža gotove smrti. Le za njo dam Mirka živega iz rok! Kajti zdaj slutim, da mora biti Zala res tako lepa in vredna mojega najvišjega gospodarja, ki me bo pohvalil in me gotovo povišal za tako lep dar!«

Nova španska himna

V španskem uradnem listu je objavljena zakonska naredba španske vlade, s katero je dosedanja kraljeva koronarna proglašena za špansko državno himno. Dosedanji himni falange in španske legije sta istočasno postali nacionalni pesmi. Zakonska naredba dalje določa, da morajo vsi člani španske vojske, če niso v službi, državno himno pozdravljati s falangističnim pozdravom, t. j. dvigom desnice in ne z vojaškim pozdravom.

Bolgarska pravoslavna cerkev hoče imeti svojega patrijarha

Sinod bolgarske pravoslavne cerkve je na svojem zadnjem sestanku izdelal načrt nove ustave za to cerkev. Po tem načrtu se sinod bolgarske pravoslavne cerkve zavzema za imenovanje patrijarha, ki bi bil vrhovni glavar pravoslavnih vernikov v Bolgariji. Vidinski pravoslavni metropolit Neofil je načrt nove ustave za bolgarsko pravoslavno cerkev že izročil predsedniku vlade Filovu, ki je ob tej priložnosti metropolitu izjavil, da se bo z načrtom v kratkem bavila bolgarska vlada.

Obvezna zdravniška preiskava pred vstopom v zakon

Po vzoru drugih modernih držav je tudi Madžarska sprejela zakon, ki določa obvezno zdravniško preiskavo za vse tiste, ki mislijo skleniti zakon. Po določbi tega zakona so v prvi tretjini tekočega leta zdravniške oblasti na Madžarskem pregledale 8344 oseb.

LJUBLJANSKI KINEMATOGRAFI

Predstave ob delavnikih ob 16 in 18.15, ob nedeljah in praznikih ob 10.30, 14.30, 16.30 in 18.30

Iz življenja v dekliškem internatu

Željne ljubezni

V glavnih vlogah: Anne Shirley, Ralph Bellamy itd.

KINO UNION - TEL. 22-21

Izza kulis življenja baletk v velefilmu

Plesalke okolu sveta

V glavnih vlogah: Charlotte Thiel, Irene v Meyerendorff, Carola Höhn, Harald Pauisen

Režija: Kari Anton

KINO SLOGA - TEL. 27-30

Dolgo pričakovani film g'oboke ljubezni in odpovedi!

Ubežnica

Slavna igralka Jole Volevič, Renato Cialente

KINO MATICA - TEL. 22-41

Giovanni Vergat

33

Tone Nevolja

Roman.

»Gorje tistemu, ki pade, da bi klical na pomoč!«
»Poslušajte mene,« mu je predlagal don Silvester. »Dajte mi rajši hišo, če ne, boste zapravili za stroške celo 'Previdnost' in lase, ki jih imate na glavi. Izgubljate pa tudi svoj dnevni zaslužek, ko venomer hodite k odvetniku.«
»Če nam daste hišo zlepa, vam bomo pustili 'Previdnost', ki vam bo lahko vedno donosala kruha, boste še nadalje gospodarji in ne bo prišel ruševnik s kolkovanim papirjem,« mu je dejal Gosja noga.

Boter Tine se ni zločil in govoril je z gospodarjem Tonetom, kot da bi se to njega ne tikalo in objemajoč ga z roko okoli vratu, mu je rekel: »Oprostite mi, brat moj, meni je bolj žal kot vam, da vas podim iz vaše hiše, toda kaj hočete. Ubožec sem in onih petsto lir sem si pritrgal od ust in sveti Jožef je najprej sebi ustvaril brado. Če bi bil bogat kot stric Križ, bi vam o tem ni ne govoril, pri moji veri!«

Uboji starec ni imel poguma povedati snahi, da bodo morali zlepa iz hiše pri nepljevem drevesu, po tolikem času, ko so v njej bivali. Izseliti se kakor tisti, ki so odšli, da bi se vrnil, pa se niso več vrnili, ko je bila še tam Lukina postelja in žrebčlj, na katerega je Boštjanec obehal suknjič. Toda končno je bilo treba popraviti vse ono ubogo opravilo, katere vsaki del je puščal znak, kjer je stal in ki brez nje hiša ni bila več poprejšnja. Opravo so pre-

Mali oglasi

Službe

Dobe:

Raznašalko cvetlic

sprejemem takoj. Naslov v upravi »Slovenca« pod št. 4413.

Prodamo

Nemški pisalni stroj

»Continental«, »Mercedes«, »Ideal«, prodaja »Torpedo«, Miklošičeva 18.

Sedaj sejemo:

Rdečo deteljo, repno seme, zimsko redkev, beli lukec, motovilec, endivijo, mačhe, levkoje, cenerarije, ciklame, primule, marjetice in nageljčke. Sever & Komp., Ljubljana.

Globok otroški voziček

bel, v odličnem stanju, s štirnico, prodam. Jeločnik, Dolenjska cesta 13, pritrčje.

Njlva

na lepem kraju ugodno naprodaj. Naslov v vseh poslovalnicah »Slovenca« pod št. 4356.

Dežni plašč

svetlo moder, popolnoma nov, primeren za mlajšo vitko osebo prodam. Naslov v upravi »Slovenca« pod št. 4354.

Kucivo

2 951

PREMOG
IZ SCHUMI
BOLENIKA
DEJTA

† Dotrpel je naš ljubljani soprog, očka, brat, stric in svak, gospod

Hebenstreit Karol

nadzornik brzojava drž. žel. v pok.

dne 1. avgusta. — Na zadnji poti bomo spremili blagega pokojnika v torek, dne 4. avgusta ob pol 3 pop. z Zal. kapele sv. Jakoba, k Sv. Križu. Ljubljana, dne 3. avgusta 1942.

Globoko žalujoci: Zinka - soproga, Amalija - hčerka, in sorodstvo.

Nemška kolonija in uradništvo nemškega konzulata so potrti nad nenadno smrtjo spoštovanega gospoda

GENERALNEGA KONZULA DR. HANSA BROSCHA

Vsi mu bodo ohranili časten spomin v svesti si vedno, da je na vzoren način vedno delil z njimi njih skrbi in težave.

Ljubljana, dne 3. avgusta 1942.

NEMŠKA KOLONIJA - KANCLER LIESENBERG

našli ponoči v mesarjevo hišico, ki so jo vzeli v najem, kot da bi v vasi ne vedeli, da je bila zdaj hiša pri nepljevem drevesu last Gosje noge in da so jo oni morali izprazniti. Toda tako jih vsaj nihče ni videl noseče opravo v rokah.

Ko je stari pulil žrebčlj ali pa je spravljal iz koticke mizico, ki ji je bilo vedno tam mesto, je nalahno stresal z glavo. Nato so se vsedli na slamnjake, ki so bile nakopičene sredi sobe, da bi se nekoliko odpočili in gledali so sem in tja, če so kaj pozabili. Ded pa je kmalu vstal in je odšel na dvorišče na prosto.

Toda tudi tam je bila povsod raztresena alama, črepinje posode in odmotane vrše. Ob strani je bilo nepljevo drevo in pri vходу trta z grozdi. »Pojdimo!« je rekel. »Pojdimo, dečki. Vseeno je, danes ali jutri...« in ni se gnil.

Maruzza je gledala dvoriščna vrata, skozi katera sta bila odšla Luka in Boštjanec in uličico, po kateri je bil njen sin odšel z zavahnimi hlačami, v dežju, in ki ga ni več videla pod dežnikom iz povosčenega platna. Tudi okno botra Alfia Muhe je bilo zaprto in trta je visela z dvorišnega zidu, da je vsakdo kaj utrgal, ko je šel mimo. Vsakdo je imel kaj ogledovati v oni hiši in ko je stari odhajal, je na skrivaj položil roko na razdejana vrata, za katera je bil stric Križ dejal, da bi bilo treba par žrebčlj in pošten kos lesa.

Stric Križ je prišel pogledat skupaj z Gosjo nogo in govorila sta glasno v praznih sobah, kjer so besede odmevale kot bi bila v cerkvi. Boter Tine ni mogel do onega dne živeti od zraka in je moral stricu Križu prodati vse, da bi zopet imel svoj denar.

»Kaj hočete, boter Nevolja?« mu je rekel, objemajoč ga z roko okoli vratu. »Saj veste, da sem ubožec in pet sto lir potrebujem. Če bi vi bili bogati, bi jo prodal vam.« Gospodar Tone ni mogel prenašati, da bi tako hodil po hiši, z roko Gosje noge okrog vratu. Zdaj je stric Križ prišel z mizarjem in zidarjem in z vsako sorto ljudi, ki so tekali sem in tja po sobah, kot bi bili na trgu, govoreč: »Tu je potrebna opeka, tu je potrebna nova gredica, tu je treba popraviti oknico,« kot da bi bili gospodarji. Rekli so tudi, da jo je treba pobeliti, da bi dobila čisto drug videz.

Stric Križ je z nogami pometal slamo in črepinje, pobral je s tal tudi kos klobuka, ki je bil Boštjanec in ga vrgel na vrt, kjer naj bi služil za gnojitev. Nepljevo drevo pa je še vedno sušilo, čisto narahlo in venci marjetic, ki so bile zdaj že uvele, so še vedno viseli na vratih in na oknih, tako kot so jih obesili ob veliki noči.

Tudi Osa je prišla pogledat, z nogavičko na rami in je povsod stikala, zdaj ko je bila to last njenega strica. »Kri ni voda,« je govorila glasno, da bi jo celo glušec čul. »Meni je pri sreč blago mojega strica, kot mora biti njemu pri sreč moja ograda.« Stric Križ jo je pustil govoriti in ni poslušal, zdaj ko je videl tam nasproti vrata botra Alfia, ki so bila zaprta z velikim zapahom. »Zdaj ko je na vratih botra Alfia zapah, se boste umirili in boste verjeli, da ne mislim nanj!« je dejala Osa na uho stricu Križu.

»Jaz sem umirjen! Bodi mirna!« je odgovoril on.

Od tedaj dalje se Nevolje niso več upali pokazati se ne na ulicah ne v cerkvi ob ne-

deljah. Hodili so k maši tja do Aci Castella in nihče jih ni več pozdravljal, niti gospodar Čebula ne, ki je govoril: »Gospodar Tone bi mi ne smel zaigrati tako grde vloge. Če je položil roko svoje snahne v dolg za volčji bob, se to pravi goljufati svojega bližnjega!«

»Prav tako, kot pravi moja žena. Pravi, da Nevolj zdaj niti psi nočejo,« je dodal mojster Zuppiddo.

Vendar je oni bedak Brasi teptal z nogami in je hotel Meno, ki so mu jo bili obljubili, kot to dela otrok pred stojnico igrač na sejmu.

»Tepec! Mar misliš, da sem tvoje blago ukradel, da bi ga pognal z nekom, ki nič nima!« mu je rekel oče.

Brasiju so vzeli celo novo obleko. Dajal si je nad tem duška, da je hodil brskati za kuščaricami na »sciaro«, ali pa je sedal jahaje na zidek pralnice in prisegal je, da ne bo nič več delal, tudi če bi ga ubili, zdaj, ko mu niso hoteli dati žene in ko so mu vzeli celo novo poročno obleko. K sreči ga Mena ni mogla več videti tako oblečenega, kot je bil, ker so Nevolje, ubožci, še vedno bili za zaprtimi vrati v mesarjevi hišici, ki so jo bili vzeli v najem v ulici Nera, poleg Zuppidov. Če je naneslo, da jih je od daleč zagledal, se je Brasi tekel skrit za zid ali pa med indijska figova drevesa.

Sestrična Ana, ki je vsako stvar opazila s prodaja, kjer je razprostirala platno, je govorila z botro Gracijo: »Uboga sveta Agata ostaja zdaj doma, prav kakor moje hčere, ki nimajo dote.«

»Ubožica! In celo lase so ji že razčesali!« je odvrnila botra Gracija.